

inuidia perennitatis iure memoria remaneret auctorum: nobis ad fructum bonae conscientiae
 5 satis abundeque sufficet reuelatis legibus inuenta maiorum obscuritatis iniuria uindicasse. His
 adicimus nullam constitutionem in posterum uelut latam in partibus Occidentis alioque in loco
 ab inuictissimo principe filio nostrae clementiae p(er)p(etuo) Augusto Valentiniano posse pro-
 ferri uel uim legis aliquam obtinere, nisi hoc idem diuina pragmatica nostris mentibus inti-
 6 metur. Quod obseruari necesse est in his etiam, quae per Orientem nobis auctoribus pro-
 mulgantur: falsitatis nota damnandis, quae ex tempore definito Theodosiano non referuntur
 in codice, exceptis his, quae habentur apud militum sancta principia, uel de titulis publicis
 7 expensarum aliarumque rerum gratia, quae in regestis diuersorum officiorum relata sunt. Lon-
 gum est memorare, quid in huius consummationem negotii contulerit uigiliis suis Antiochus 10
 cuncta sublimis ex praefecto et consule, quid Maximinus uir inlustris ex quaestore nostri palatii,
 eminens omni genere litterarum, quid Martyrius uir inlustris comes et quaestor, nostrae cle-
 mentiae fidus interpres, quid etiam Sperantius Apollodorus Theodorus uiri spectabiles, comites
 nostri sacri consistorii, quid Epigenes uir s(pectabilis) comes et mag(ister) memoriae, quid
 Procopius uir s(pectabilis) comes et magister libellorum, iure omnibus ueteribus comparandi. 15
 8 Quod restat, Florenti p(arens) k(arissime) a(tque) a(mantissime), inlustris et magnifica aucto-
 ritas tua, cui amicum, cui familiare est placere principibus, edictis prop(ositis) in omnium
 populorum, in omnium prouinciarum notitiam scita maiestatis Augustae nostrae faciat per-
 uenire. DAT. XV KAL. MART. CONSTANTINOPOLI D. N. THEODOSIO A. XVI CONS. ET QVI FVERIT
 NVNTIATVS. 20

INTERPRETATIO. Haec lex dicit, ut Theodosiani codicis auctoritas omni firmitate
 subsistat.

Ott. (desinit 3 loco) AONMGE

2 satis] AO, sciat Ott., om. NMGE
 abundique Ott. N sufficiat Ott., sufficit E,
 sufficeret G 3 alioque] alio uel NMG, alio-
 rumue A 5 intimetur] E, intimentur AO
 NMG 10 consummatione ANE, memora-
 tione G 13 superantius 1, 1, 6 § 3 14 epi-
 genes] M, epiginis N, epineges O, epeneges A,
 ephygenis G, epigenus M*, epigenus E
 19 xv] AG, xvi ONM*, vi E et q. f. n. E,
 om. AONMG

THEODOSIANI

LIBER PRIMVS

I. DE CONSTITVTIONIBVS PRINCIPVM ET EDICTIS¹⁾

1 ²⁾IMP. CONSTANTINVS A. AD LVSTANOS. Si qua posthac edicta siue constitutiones³⁾ sine
 die et consule fuerint deprehensae, auctoritate careant. DAT. VII KAL. AVG. SABARIAE PRO- 5
 BIANO ET IULIANO CONSS. a. 322

INTERPRETATIO. Quaecumque leges sine die et consule fuerint prolatae, non ualeant.

1^a [IMPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. . . . .]

2 ⁴⁾IDEM AAA. FLAVIANO PPO. ILLYRICI ET ITALIAE. Perpensas serenitatis nostrae longa
 deliberatione constitutiones nec ignorare quemquam nec dissimulare permittimus. DAT. VI 10
 KAL. IVN. VINCENTIAE TATIANO ET SYMMACHO VV. CC. CONSS. a. 391

INTERPRETATIO. Leges nescire nulli liceat aut quae sunt statuta contemnere.

3 ⁵⁾IDEM AAA. AVRELIANO PV. Omnia constituta non praeteritis calumniam faciunt, sed
 futuris regulam ponunt. DAT. III KAL. MART. CONSTANTINOPOLI DN. THEODOSIO A. III ET 15
 ABVNDANTIO VC. CONSS. a. 393

INTERPRETATIO. Omnes leges non ea quae anteriore tempore acta sunt damnant, sed 16
 in futurum obseruanda constituunt.

4 IDEM AAA. VICTORIO PROCONSVLI ASIAE. Generale praeceptum beneficio speciali ante-
 ferendum est. DAT. XI KAL. SEPT. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. III ET ABVNDANTIO VC. 20
 CONSS. a. 393

INTERPRETATIO. Legem, quae omnes communiter tenet, unius persona uel una causa 21
 non uacuet.

4^a ⁶⁾IMPP. THEODOSIANVS ET VALENTINIANVS AA. AD SENATVM. Quae ex relationibus uel
 suggestionibus iudicantium per consultationem in commune florentissimorum sacri nostri pa-

ad c. 1—4 Br. (NMG): ad c. 5 A (in gestis senatus p. 2) c. 4^a supplet Iust.
 1, 14, 2

¹⁾ cf. Iust. 1, 14 ²⁾ Iust. 1, 23, 4 ³⁾ si qua beneficia Iust. ⁴⁾ Iust. 1, 18, 12:
 iunge 3, 1, 6 ⁵⁾ iunge 1, 28, 4. 6, 3, 1. 6, 4, 26. 12, 1, 130—132. 14, 17, 11? 15, 1, 29. 30
⁶⁾ iunge c. 4^b et 1, 2, 13

1 theodosiani] sic in exitu librorum T Iust. hiliarici N, illiricae MG perpen-
 (lib. III) V (lib. IX—XII. XV), theodosiani con- sus G^a, perpensa MG^b serenitates N^a
 stitutionum T (lib. XVI): Breviarii codices 10 constitutionis M d. III k. iul. Iust.
 uulgo theodosiani omittunt 4 imp. om. G^a (Hal. PL) 11 tatiano] asiano G et sym-
 lusitanus N^a?, lusitanum N^b, lusianus G macho] cho G^a uu. cc.] uu. ccs. M², om.
 posthaec G 5 robiano G 6 et iuliano NG, incertus M¹ 13 aaa.] a. MG aurili-
 om. M 7 delatae M 8 inscriptio deper- ano MG po. G 14 inponunt NG III] N,
 ditae constitutionis ex sequenti inscriptione IIII MG dn.] domino NM, domno G
 (idem aaa.) restituta est 9 idem aaa.] 15 uc.] M, uu. cc. NG 18 aaa.] a. M, aug.
 idem a. M, impp. ual. (ual. et G cum N post asiae uicturio NM 19 III om. G
 Iust. (PL)) theod. et arc. aa. NG cum uc.] G, uu. cc. N, om. M

latii procerum auditorium introducto negotio statuimus uel quibuslibet corporibus aut legatis aut prouinciis uel ciuitati uel curiae donauimus, nec generalia sint, sed leges fiant his dumtaxat negotiis atque personis, pro quibus fuerint promulgata, nec ab aliquo retractentur: notam infamiae subituro eo, qui uel astute ea interpretari uoluerit uel impetrato impugnare rescripto, nec habituro fructum per subreptionem elicit: et iudices, si dissimularint uel ulterius litigantem audierint uel aliquid allegandum admiserint uel sub quodam ambiguitatis colore ad nos rettulerint, triginta librarum auri condemnatione plectendi sunt. DAT. VIII ID. NOV. RAUENNAE THEODOSIO XII ET VALENTINIANO II AA. CONSS. a. 426

^{4b} ¹⁾ IDEM AA. AD SENATVM. Leges ut generales ab omnibus aequaliter in posterum obseruentur, quae uel missa ad uenerabilem coetum oratione conduntur uel inserto edicti uocabulo nuncupantur, siue eas nobis spontaneus motus ingesserit siue precatio uel relatio uel lis mota legis occasionem postulauerit. Nam satis est edicti eas nuncupatione censi uel per omnes populos iudicium programme diuulgari uel expressius contineri, quod principes censuerunt ea, quae in certis negotiis statuta sunt, similitum quoque causarum fata componere. Sed et si generalis lex uocata est uel ad omnes iussa est pertinere, uim obtineat edicti: interlocutionibus, quos in uno negotio iudicantes protulimus uel postea proferemus, non in commune praediuicantibus, nec his, quae specialiter quibusdam concessa sunt ciuitatibus uel prouinciis uel corporibus, ad generalitatis obseruantiam pertinentibus. DAT. VIII ID. NOV. RAUENNAE THEODOSIO XII ET VALENTINIANO II AA. CONSS. a. 426

⁵ IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANVS AA. AD SENATVM. Ad similitudinem Gregoriana 20 atque Hermogeniana codicis cunctas colligi constitutiones decernimus, quas Constantinus inclitus et post eum diuini principes nosque tulimus, edictorum uiribus aut sacra generalitate ¹ subnixas. Et primum tituli, quae negotiorum sunt certa uocabula²⁾, separandi ita sunt, ut, si capitulis diuersis expressis ad plures titulos constitutio una pertineat, quod ubique aptum est collocetur; dein quod in utramque dici partem faciet uarietas lectionum, probetur ordine, non solum reputatis consulibus et tempore quaesito imperii, sed ipsius etiam compositione operis ualidiora esse quae sunt posteriora monstrante; post haec ut constitutionum ipsa etiam uerba quae ad rem pertinent reseruentur, praetermissis illis quae sancienda rei non ex ipsa ² necessitate adiuncta sunt. Sed cum simplicius iustiusque sit praetermissis eis, quas posteriores infirmant explicari solas, quas ualere conueniet, hunc quidem codicem et priores diligentioribus ³⁰ compositos cognoscamus, quorum scholasticae intentioni tribuitur nosse etiam illa, quae mandata silentio in desuetudinem abierunt, pro sui tantum temporis negotiis ualitura. Ex his autem tribus codicibus et per singulos titulos cohaerentibus prudentium tractatibus et responsis eorundem opera, qui tertium ordinabunt, noster erit alius, qui nullum errorem, nullas patietur ambages, qui nostro nomine nuncupatus sequenda omnibus uitandaque monstrabit. ³⁵ ⁴ Ad tanti consummationem operis et contexendos codices (quorum primus, omni generalium constitutionum diuersitate collecta, nullaque extra se quam iam proferri liceat, praetermissa inanem uerborum copiam recusabit, alter omni iuris diuersitate exclusa magisterium uitae suscipiet) deligendi uiri sunt singularis fidei, limatoris ingenii: qui cum primum codicem

c. 4^a. 4^b supplet Iust. 1, 14, 2. 3: ad c. 5 A (in gestis senatus p. 29 et T inde a. u. 28 rei non)

¹⁾ iunge c. 4^a et 1, 2, 13 ²⁾ quae ... uocabula glossa?

20 imp[er] dd. nn. inpr. A 21 codinis A 22 generalitatem A 24 expressu A²? constucio u. pertinat A 25 collecetur A² probatur A 26 consubus A ethiac A² 27 monstrantes A 29 simplicius A [iustisque T^a 30 ualere] uenire A² nunc A 31 compositis A scolasticae (-tiae A²) te intencioni A illa etiam T qua mandata T^a, quem a data A 32 de-consuetudinem T, desuetudine A ambue-

runt A 33 titulos om. A tractat eibus A et responsis om. T^a 34 opera qui tertium om. A nostre A nullus T^a 35 potietur T^b? ambagis T nuncupatus T^b, nuncupantur T^a, nuncupatu A siquenda T^a 36 gealium A² 37 collecta T, exclusa A nullaquae T praetermissam T 38 recusaui T diuersitatem T 39 eligendi A singulari (-res T^a) fide T limacionis A

nostrae scientiae et publicae auctoritati obtulerint, adgredientur alium, donec dignus editione fuerit, pertractandum. Electos uestra amplitudo cognoscat: Antiochum uirum inlustrem ex quaestore et praefecto¹⁾ elegimus, Antiochum uirum inlustrem quaestorem sacri palatii, Theodorum uirum spectabilem comitem et magistrum memoriae, Eudicium et Eusebium uiros spectabiles magistros scriniorum, Iohannem uirum spectabilem ex comite nostri sacarii, Comazontem atque Eubulum uiros spectabiles ex magistris scriniorum, et Apellem uirum disertissimum scholasticum. Hos a nostra perennitate electos eruditissimum quemque adhibituros esse confidimus, ut communi studio uitae ratione deprehensa iura excludantur fallacia. In futurum autem si quid promulgari placuerit, ita in coniunctissimi parte alia ualebit imperii, ut non fide dubia nec priuata adsertione nitatur: sed ex qua parte fuerit constitutum, cum sacris transmittatur adfatibus, in alterius quoque recipiendum scriniis et cum edictorum sollemnitate uulgandum: missum enim suscipi et indubitanter optinere conueniet, emendandi uel reuocandi potestate nostrae clementiae reseruata. Declarari autem inuicem oportebit, nec admittenda aliter. ET CETERA. DAT. VII KAL. APRIL. CONSTANTINOPOLI FLORENTIO ET DIONYSIO CONSS. a. 429

^{5a} ²⁾ IDEM AA. AD VOLVSIANVM PPO. Digna uox maiestate regnantis legibus alligatum se 16 principem profiteri: adeo de auctoritate iuris nostra pendet auctoritas. Et re uera maius imperio est submittere legibus principem. Et oraculo praesentis edicti, quod nobis licere non patimur, indicamus. DAT. III ID. IVN. RAUENNAE FLORENTIO ET DIONYSIO CONSS. a. 429

⁶ IDEM AA. Omnes edictales generalesque constitutiones uel in certis prouinciis seu locis ualere aut proponi iussae, quas diuus Constantinus posterioresque principes ac nos tulimus, indicibus rerum titulis distinguantur, ita ut non solum consulum dierumque supputatione, sed etiam ordine compositionis apparere possint nouissimae. Ac si qua earum in plura sit diuisa capita, unumquodque eorum diuulgatum a ceteris apto subiciatur titulo et circumsis ex qua[que] constitutione ad uim sanctionis non pertinentibus, solum ius[us] relinquatur. Quod ut breuitate constrictum claritate luc[e]at, adgressuris hoc opus et demendi superuacanea uerba et a[di]ciendi necessaria et demutandi ambigua et emendandi incongrua tribuimus potestatem, scilicet ut his modis unaquaeque illustrata constitutio e . . . . .³⁾ contextores huius Theodosiani codicis Antiochus amplissimus atque gloriosissimus praefectorius ac consularis; Eubulus inlustris ac magnificus comes et quaestor noster; Maximus⁴⁾ uir inlustris insignibus quaestoriae dignitatis ornatus; Superantius, Martyrius, Alypius, Sebastianus, Apollodorus, Theodorus, Eron spectabiles comites consistoriani; Maximus, Epigenes, Diodorus, Procopius spectabiles comites et magistri sacrorum scriniorum; Erotius uir spectabilis ex uicariis iuris doctor, Neoterius uir spectabilis ex . . . Quorum si quis au[t] humano praepeditus casu aut

T et ad c. 5 A: c. 5¹ supplet Iust. 1, 14, 4

¹⁾ praefectum Mommsen ²⁾ iungenda 5, 24, 5 (Iust. 11, 71, 5)? ³⁾ elimataque procedat. Erunt igitur? ⁴⁾ Maximinus Wenck, cf. p. 12, 11

I nostrae] nam e A obtulerint uel obtulerint A² adgredientur T dignus edictione T^a, digno sedicione A 2 fuerint T^a A edictos T conplitudo A uirum inl.] ul. T^a anthiocum A 3 eligimus T anthiocum A uirum . . . palatii] A, uisacp. T^a, uirum inlustrem ex quaestore et praefecto T^b 4 memoriae] milicie A² 5 expectabiles A expectabilem A comagontem T^a, comagonem uel comagontem T^b 6 euuulum T, eubulum A expectabiles A et om. T appellem T^b A, appellent T^a 7 scholasticum T^b A, scholasticus T^a hos a n. perennitate electos erud. (el. erud. in T resecta sunt) quemque adhibituros] T^b A, *(u.?), q*(u?) t*(m?) quumque adhibituros T^a 8 uitae] u*(a?) e A² deprehensae T^a excludatur A fallacie A² 9 placuerit] potuerit A 10 priuata] pr. nei A² 11 affectibus A 12 euulgandum A dubitanter T^a 13 nostra A clemente A² 14 amittenda A 21 iussa T quas bis T^a ac] ad T^a 22 consultum T^a 23 eorum T^b 24 unumquoque T^a 26 et dem.] dem. T^a 27 a[di]ciendi] T^b, a[di]cienda T^a dimutandi T potestatem sc[ilicet] his modis unaq[ue] q. illustrata constitutio e [. . .] T^b, potestate T^a 29 praefectorius ac T^b, praefectoris ad T^a consulares T 30 inlustris] uir inlustris T^b? uir inlustris] ui T 31 superantius] T: sperantius supra p. 12, 13 marturius alipius T 32 ephigenes T^b 33 iuris doctor neuterius us ex [. . .] (margine resecto) T^b, om. T^a

aliqua rei publicae detentu[s] sollicitudine ab iniuncto fuerit abstractus negotio, alius in locum eius, si ita fuerit visum, nostro substitu[er]tur arbitrio, ut absolutionem codicis in omnibus negotiis iudicis ualitur, nullumque extra se nouellae constitutioni, locum relicturi, nisi quae post editionem huius fuerit promulgata, nullum possit inhibere obstaculum. DAT. XIII KAL. 4 IAN. CONSTANTINOPOLI DD. NN. THEODOSIO XV ET VALENTINIANO IIII AA. CONSS. a. 435

II DE DIVERSIS RESCRIPTIS

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. IVLIO ANTIOCHO PRAEFECTO VIGILVM. Annotationes nostras sine rescribitione admitti non placet, id[em]que officium grauitatis tuae obseruet, sicut semper est custoditum, ut rescribta uel epistulas potius nostras quam adnotationes solas existimes audiendas. DAT. III KAL. IAN. TRIV. ERIS) 1) VOLVSIANO ET ANNIANO CONSS. a. 314
- 2 IDEM A. AD POPVLVM. Contra ius rescribta non ualeant, quocumque modo fuerint impetrata. Quod enim publica iura praescribunt, magis sequi iudices debent. PP. IIII KAL. SEPT. ROMAE CONSTANTINO A. IIII ET LICINIO IIII CONSS. a. 315
- INTERPRETATIO. Quaecumque contra leges fuerint a principibus obtenta, non ualeant.
- 3 IDEM A. SEPTIMIO BASSO PV 2). Vbi rigorem iuris placare aut lenire specialiter exoramur, 15 id obseruetur, ut rescribta ante edictum propositum impetrata suam habeant firmitatem, nec rescribto posteriore derogetur priori: quae uero postea sunt elicitae, nullum robur habeant, nisi consentanea sint legibus publicis: maxime cum 3) inter aequitatem iusque interpositam interpretationem nobis solis et oporteat et liceat inspicere. DAT. III NON. DEC. SABINO ET 19 RVFINO CONSS. a. 316
- 3a IMP. CONSTANTINVS A. AD BASSVM. *Puniri iubemus decem librarum auri multa iudices, qui uetuerunt precum argui falsitatem.* DAT. V KAL. OCT. CONSTANTINO A. IIII ET LICINIO CONSS. a. 315 7
- 4 IDEM A. CREPEREIO DONATIANO. Rescribta, quibus usi non fuerint qui in fata concedunt, heredes possunt allegare, ut congrue impetrata successoribus emolumenta adquirant. 25 PP. ID. DEC. CONSTANTINO A. V ET LICINIO CAES. CONSS. a. 319
- INTERPRETATIO. Beneficia principum, quae illi qui meruerunt interueniente morte non fuerint consecuti, successoribus eorum exequi liceat, ut beneficia heredes ab auctoribus suis impetrata percipiant.
- 5 4) IDEM A. SEVERO PV. Quotiens rescripto nostro praeiudicium uel 5) moratoria praescriptio remittitur, aditus supplicandi pandatur: quod autem totius negotii cognitionem tollit et uires principalis negotii exhaurit, sine graui partis alterius dispendio conuelli non potest.

T (desinit in 18 iusque): ad 2 r. 2. 4 Br. (NMG): 2, 3a supplet Iust. 1, 22, 3

1) Treuiris Constantinus hoc tempore non fuit 2) Bassus pu. fuit a. 317—319. 3) seqq. = Iust. 1, 14, 1 4) Iust. 1, 19, 2 5) praeiudicium uel om. Iust.

1 ab iniuncto] adiuncto T^a fuerint T alius] alius alium T^a 3 constitutioni] Mommsen, constitutionis T 4 aeditione T^a promulgata T^a 5 XIII uel XVI T XV] a. XV T 7 uigilium T^a annotationes T 11 idem aa. T uel T^a, impr. constantinus a. Br. ius] in N 12 perscribunt] TN, praescribunt MG debeant N pp.] pp. data G 13 romae] *omam G^a lic. III (III N)] T^aNMG, lic. caes. IIII uel lic. caes. T^b 14 principe G 15 a.] aa. T septimio om. Iust. regorem T^a iuris] iudex T^a linire T exoratur T^a 16 sua T^a 18 consentaneas sint leges T^a equitate T^a 22 v. k. Oct. const. a. IIII et lic. cons. Iust. (D), k. oct. const. a. IIII et lic. c. coss. Iust.

(Hal.) 24 a.] a N crepereio MG donat.] donat. aug. N ausi non fuerit N facta G concidunt M 25 alligare M ut] aut N (sic Mo.) impetratae N elimenta N^a, eorum G adquirant] N, conquirantur M, exsequi liceat G 26 pp.] data G cilimio N caes.] uu. N, om. MG 30 idem om. G^a seueriano M^a, seuerino M^b pu.] ppo G Iust. (SCR) moratur*am N^a, moraturiam N^b perscriptio G 31 remittitur G, remittitur N totius] ius G (sic) 32 iuris N principales G, principalibus N uel N^b (sic Mo.) exauret N^a, exauriet N^b, ex auctoritate G partes N^a

- Nec praescriptionis igitur peremptoriae relaxatio petatur nec contra edictum supplicetur 1). DAT. X KAL. IVN. NICAEAE PAVLINO ET IVLIANO CONSS. a. 325
- INTERPRETATIO. Moratoria praescriptio dicitur, quae causam prolongat, id est, quando indutiae a litigatore petuntur a principe: peremptoria, quae causam principalem tollit, id est, si litigator beneficio principis sine iudicio causam uelit extinguere. Et ideo moratoria praescriptio per rescriptum principis supplicantiibus concedi potest, peremptoria concedi non potest et, si concessa fuerit a principe, non ualebit.
- 5a IDEM A. AD POPVLVM. *Nec damnosa fisco nec iniri contraria postulari oportet.* PP. VIII KAL. OCT. ROMAE CONSTANTINO A. VIII ET CONSTANTIO C. IIII CONSS. a. 329
- 6 IDEM A. AD BARBARVM POMPEIANVM CONSVLAREM CAMPANIAE. Etsi non cognitio, sed 10 exsecutio mandatur, de ueritate precum inquiri oportet, ut, si fraus interuenit, de omni negotio cognoscatur. DAT. III ID. NOV. AQVIS DALMATIO ET ZENOFILO CONSS. a. 333
- INTERPRETATIO. Quidquid non uera, sed falsa petitio a principe obtinuerit, quia fraus interuenit, non ualebit.
- 7 2) IDEM 3) A. ET IVLIANVS CAESAR AD TAVRVVM PPO. Multabuntur iudices, qui rescripta 15 contempserint aut distulerint. DAT. III NON. IUL. MEDIOLANO CONSTANTIO A. VIII ET IVLIANO CAES. CONSS. a. 356
- INTERPRETATIO. Feriantur iudices damno, qui data secundum leges principis praecepta contempserint aut concludio quocumque distulerint.
- 7a IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD VOLVSIANVM PV. *Si quis aduersus praefectorum praetorio 4) sententias duxerit supplicandum uictusque fuerit denuo, nullam habebit licentiam iterum super eadem causa supplicandi.* DAT. 5) XV K. OCT. ROMAE VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365
- 8 6) IMPPP. GRATIANVS VALENTIANVS ET THEODOSIVS AAA. FLORO PPO. Vniuersa rescripta, quae in debitorum causis super praestandis dilationibus impetrata sunt, rescindantur, cum sit 25 acerbius perurgendus, qui mansuetudinis nostrae pudore fatigato non quid utilitatibus publicis, sed quid suis fraudibus conueniret, aspexit 7). DAT. VIII KAL. MART. CONSTANTINOPOLI ANTONIO ET SYAGRIO VV. CC. CONSS. a. 382
- INTERPRETATIO. Si cuiuslibet rei debitor conuictus propter differendam solutionem a principe indutias impetraverit, beneficium, quod obtinuerit non ualebit, sed cautionem suam 30 implere cogatur.
- 8a IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. AD SENATVM. *Quamuis consultum senatus perpetuum per se obtineat firmitatem, tamen etiam nostris legibus idem prosequimur adicientes, ut, si quisquam speciali supplicatione eliciendum aliquod rescriptum temptauerit, ut transire ei formam liceat statutorum, tertia patrimonii parte multatus et damnatus ambitus 35 crimine maneat infamis.* DAT. VII KAL. AVG. HERACLEAE RICOMERE ET CLEARCHO CONSS. a. 384

Br. (NMG) et ad c. 7 Consultatio 8, 7: c. 5a. 7a supplet Iust. 1, 19, 3. 5: c. 8a suppl. Iust. 1, 16, 1

1) nec praescriptionis ... supplicetur om. Iust. 2) Consultatio 8, 7 3) requiritur imp. Constantius: fieri tamen potest, ut alia Constantii constitutio a Wisigothis rescisa sit 4) fuit praefecti urbi (Mommsen) 5) pp. ? 6) Iust. 1, 19, 4 7) impetrata ... adspexit] promulgantur, non aliter ualeant, nisi fideiussio idonea super solutione debiti praebatur Iust.

1 praescriptiones N, rescriptionis (rescript. G^a) G peremptoria G petatur ante 6 nec praeser. G edictum] ed. sublimium G supplicatus N^a 2 iul. Iust. (Hal.) niciae NM 10 a. post companiae N barbarum om. Iust. consularum] pe. M 11 negotium N^a 12 zenofilo] signifilo G (cf. ad u. 14) 14 ualebit] ual. dalmatio et zenoni filio G 15 idem] imp. constantinus Consult. a. om. N ppo.] ppo. ag. N, ppo. ad locum Consult, qua formula auctor uti solet in constitutionibus, quarum particulam tantum refert 16 mediolanu G, mediol. N, om. M Consult. constantino MG Consult., const. N VIII] N, VII M Consult., sexto G 17 caes.] A, om. NMG. Consult. 24 imppp.] impres. idem N, om. G^a floro ppo. om. M¹ 25 causam M rescinduntur M^a, recendantur (-tur Mo.) N perurgendis G 26 pudore] pondere G non] num N quod N^b G 27 quod G cum uenerit aspexerint G anthemio et syagrio G 28 uu. cc. om. MG

8^b IDEM AAA. AD NICETIVM PRAEF. ANNONAE. *Sacrilegii instar est diuinis super quibus-
cumque administrationibus uel dignitatibus promulgandis obuiare beneficiis.* DAT. KAL. FEBR.
MEDIOLANI ARCADIO A. ET BAVTONE CONSS. a. 385

9 1) IDEM AAA. AD PRINCIPIVM PPO. In fraudem annonariae rei ac deuotionis publicae
elicium damnabili obreptione rescriptum manifestum est uires non posse sortiri. Circa omnes
igitur par atque aequalis inlationis forma teneatur. DAT. VIII KAL. OCT. AQVILEIAE ARCADIO
A. I ET BAVTONE VC. CONSS. a. 385

INTERPRETATIO. Si quis principis beneficio impetrauerit, ut cum reliquis possessoribus
tributa non soluat, haec impetratio penitus non ualebit: circa omnes enim possessores leges
aequalem inlationis formam seruare praecipunt. 10

9^a [IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. . . . .]

10 2) IDEM AA. REMIGIO PF. AVG(VSTALI). Dubium non est contestationem intellegi etiam,
si nostrae fuerint tranquillitati preces oblatae, easque aduersus heredem quoque eius in quem
1 porrectae sunt, uel ab herede eius, qui meruerit exerceri. Nam sicut ex causis numerosis
etiam haec actio transmittitur ad heredem, quae testatori competisse monstratur, et e diuerso 15
definitione iuris consultorum omnium consona responsione firmatur ab herede actionem non
incipere, quae non competierit testatori. DAT. XIII KAL. APRIL. CONSTANTINOPOLI ARCADIO
A. III ET HONORIO A. III CONSS. a. 396

INTERPRETATIO. Si quis principi de negotio suo preces obtulerit, litem contestatus esse
cognoscitur. Et si defunctus fuerit is qui preces obtulerit, uel is contra quem obtulit, actio 20
et heredibus defuncti et contra heredes pulsati salua permaneat, quia causa actione contestata,
ea, quae competeat defuncto, competit et heredi. Si uero auctor quolibet ordine repetitionem
suam praesens non publicauerit, heres eius, unde auctor actionem non proposuit, agere pro-
hibetur.

11 3) IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. 4) EPTYCHIANO PPO. Rescripta ad consultationem 25
emissa uel emittenda in futurum his tantum negotiis opitulentur, quibus effusa docebuntur.
ET CETERA. DAT. VIII ID. DEC. CONSTANTINOPOLI HONORIO A. III ET EPTYCHIANO CONSS. a. 398

11^a 5) IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. ISIDORO PY. *Vniuersis simul hanc obseruantiam
remittimus, ut, a quocumque liberae condicionis constituto uel seruo supplicante impetratum
fuerit rescriptum, minime requiratur, per quem preces oblatae sunt.* DAT. II NON. SEPT. CON- 30
STANTINOPOLI VARANE CONSS. a. 410

Br. (NMG: om. 2, 9. 11): c. 8^b supplet Iust. 1, 23, 5: c. 9 ex codice Pithoeano suppleuit
Cuiacii editio 1566, eandem ex eodem codice Pithoeus exscripsit ad marginem edit. Schar-
dianae (hodie Paris. F 4): subscriptio et interpretatio extant in codice Leidensi Vossiano 47:
2, 11. 12 restituae sunt ex Appendice 1, 24. 25 (E Ottob. 2225 Montispessulano 84 Paris.
4419 et Paris. n. a. 1631): c. 11^a suppl. Iust. 1, 19, 6

1) = 11, 1, 20: fortasse iungenda est 5, 22, 1 (ad Licinium pp. . . dat. xviii k.) uel
8, 7, 16 (d. XIII k. Oct.) 2) pr. = Iust. 1, 20, 1: iunge 3, 1, 7 3) iungenda fortasse
15, 1, 40 (d. id. Dec.) 4) idem AA. scr. 5) iunge 8, 17, 2. 3

1 nicetium] Iust. (SC), nicentium Iust. (R),
uincetium Iust. (P), uicentium Iust. (L)
4 idem] imp. ualentianus theodosius et ar-
cadius Pithoeus ad principium] Pithoeus
cum 11, 1, 20, principio Cuiacius 5 illi-
citurum Pithoeus obreptione] Pithoeus cum
11, 1, 20 (V), subreptione Cuiacius cum Iust.
10, 16, 7 (= 11, 1, 20) uires non posse
sortiri] 11, 1, 20 (V cum Iust. K¹OI), iure
non posse uires sortiri Cuiacius cum Iust.
(Ob¹Hal.), non posse a possessore teneri
Pithoeus 6 collatione Pithoeus 7 a. i
om. Pithoeus et Leid. uc. om. 11, 1, 20
11 constitutionem Arcadii et Honorii hoc loco
desiderari ex inscriptione c. 10 colligitur
12 idem] imp. arcadius et honorius Iust. aa.
om. N. (a. i.) remegio NG pf.] M, po. NG

augustali] aug. idem augg. N 13 nostra G^t
tranquillitate NG^t prece sublatae N in
quem . . . 14 eius om. M¹ 15 quae] qua
G (sic) 16 defensione iuris N, iuris defi-
nitione G consolatorum N firmatur M¹,
***extimatur G ab herede N, ad heredem G^a
17 incepit N XIII NM, XII Iust. (Hal.
LD), tertio G cum 3, 1, 7 arc.] god* G
18 a. (a. ** G^a) quarto et (et del. G^b) duo-
bus G 19 obtulerit N 25 honorius] theod. E
Paris. n. a. 1631, thed. Par. 4419 consu-
lationem Montisp., consolationem Ott. Par.
4419 26 missa Par. n. a. 1631 uel mit-
tenda Ottob. Montisp., om. Par. n. a. 1631
in] si Epor. Par. n. a. 1631, nisi in Par. 4419
27 VIII] VII Ottob. Montisp., prid. Par. n. a.
1631 id.] kal. id. Ottob.

12 1) IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. IOHANNI PPO. POST ALIA. Nulli habetur am-
biguum etiam ab heredibus et pro heredibus posse scripta nostri numinis allegari nec ex-
cludi temporibus nec aboleri casibus inpetratum. ET CETERA. DAT. XIII KAL. MART. RA-
VENNA POST CONSVLATVM HONORII VIII ET THEODOSII V AA. a. 413

13 2) IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. AD SENATVM. *Rescripta contra ius elicta 5
ab omnibus iudicibus praecipimus refutari, nisi forte aliquid est, quod non laedat alium et
prosit petenti uel crimen supplicanti indulgeat.* DAT. VIII ID. NOV. RAVENNAE THEODOSIO XII
ET VALENTINIANO II AA. CONSS. a. 426

14 2) IDEM AA. AD SENATVM. *Et si legibus consentaneum sacrum oraculum mendax pre-
cator attulerit, careat penitus impetratis et, si nimia mentientis inuenitur improbitas, etiam 10
seueritati subiaceat iudicantis.* DAT. VIII ID. NOV. RAVENNAE THEODOSIO XII ET VALEN-
TINIANO II AA. CONSS. a. 426

15 IDEM AA. FLORENTIO PF. *Instrumentorum exempla non prosit precibus adiunxisse, sed
necesse sit eorum in supplicatione uim exprimi, ut responsuro principi uera precatio rem
aperiat cognoscendam, solis, cum necessitas exegerit, uerbis precibus inserendis, quorum de 15
sensu inter partes ita dubitari contigerit, ut etiam merito nostrum expectetur iudicium.* DAT.
VI KAL. APRIL. CONSTANTINOPOLI FLORENTIO ET DIONYSIO CONSS. a. 429

III DE MANDATIS PRINCIPVM 3)

1 4) IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD EYSIGNIVM PROC(ONSVLEM)
AFRICAЕ. Si quis adserat cum mandatis nostris se uenire secretis, omnes sciant nemini quic- 02
quam, nisi quod scriptis probauerit, esse credendum, nec ulius dignitate terreri, siue ille tri-
buni siue notarii siue comitis praeferat potestatem 5), sed sacras nostras litteras esse quae-
rendas. DAT. XVI KAL. IUL. VERONAE. ACCEPTA PRID. KAL. AVG. MEROBAYDE ITERVM ET SA-
TYRNINO CONSS. a. 383

INTERPRETATIO. Si quis asserat cum mandatis dominorum se uenire secretis, omnes 25
sciant nemini quicquam, nisi quod scriptis probauerit, esse credendum, nec ullius dignitate
terreri, sed in omnibus scriptis principis esse credendum.

III DE RESPONDIS PRVDENTIVM 6)

1 7) IMP. CONSTANTINVS A. AD MAXIMVM PV. Perpetuas prudentium contentiones eruere
cupientes Vlpiani ac Pauli in Papinianum notas, qui dum ingenii laudem sectantur, non tam 30

2, 12 ex Appendice 1, 25 [cf. p. 18] 2, 13. 15 supplet Iust. 1, 19, 13, c. 14 Iust. 1, 22, 5]:
ad 3 Br. 4 r. 3 (NMG): ad 4, 1. 2 A

1) iunge 2, 19, 6. 8, 17, 4. Iust. 6, 23, 19 2) de iungendis cf. ad 1, 4, 3
3) Iust. 1, 15 4) Iust. 1, 15, 1 5) dignitatem Iust. 6) cf. Iust. 1, 17
7) iunge 9, 43, 1

1 habituram ambiguum Ottob. Par. 4409 scriptis G probauerint G credum G^a
2 nostri Par. 4419^a nominis libri sine . . . 21 terreri om. M illi N
adligari Montisp., alligari Ottob. 3 casibus] 22 proferat Iust. quaerendas] N Iust., cre-
cui sibi Par. 4419 XIII] E Par. n. a. 23 dat. . .
1631 cum 8, 17, 4, XVI Ottob. Par. 4419 cum 24 cons.] dat. VII kl. mai. constantinop. an-
2, 19, 6, XII Iust. 6, 23, 19 4 post cons.] Par. tonio et syagrio cons. (= a. 382) Vat. reg.
4419 Par. n. a. 1631, pp. Ottob. Montisp., 1128 (ex c. 1, 2, 8?) XVII] N Iust., quarto
ppo. E honoris Montisp. Par. 4419, honorio decimo G uerona A, ueroniae N, uerone
Ott. VIII] VIII Ottob. Montisp. v ua.] a. v uerorinae N teste Mo., rome G, heracleae
cons. uel aa. cons. Par. 4419, aa. cons. E Par. Iust. (Hal.) saturnido G 28 prudentum G
n. a. 1631 18 rubricam om. G^a 19 aaa.] 29 a.] a. g. A pu.] ppm. A erpetuas A
augg. N eusemium G proc. afr.] pp. Iust. 30 papianum A ingenti A sectatur A
20 commendatis N uenisse Iust. 21 prae-

corrigere eum quam deprauare maluerunt, aboleri praecipimus. DATA III KAL. OCT. CRISPO
II ET CONSTANTINO CONSS. a. 321

2 IDEM A. AD MAXIMUM PPO. Vniuersa, quae scriptura Pauli continentur, recepta aucto-
ritate firmanda sunt et omni ueneratione celebranda. Ideoque sententiarum libros plenissima
luce et perfectissima elocutione et iustissima iuris ratione succinetos in iudiciis prolatos ualere 5
minime dubitatur. DATA V KAL. OCT.²⁾ TREVERIS CONSTANTIO ET MAXIMO CONSS. a. 327

3 ¹⁾IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANVS AA. AD SENATVM VRBIS ROMAE. POST ALIA.
Papiniani Pauli Gai Vlpiani atque Modestini scripta uniuersa firmamus ita, ut Gaium quae
Paulum Vlpianum et ceteros comitetur auctoritas, lectionesque ex omni eius corpore reci-
tentur. Eorum quoque scientiam, quorum tractatus atque sententias praedicti omnes suis 10
operibus miscuerunt, ratam esse censemus, ut Scaeuolae Sabini Iuliani atque Marcelli omni-
unumque quos illi celebrarunt, si tamen eorum libri propter antiquitatis incertum codicum col-
latione firmentur. Vbi autem diuersae sententiae proferuntur, potior numerus uincat auctorum,
uel si numerus aequalis sit, eius partis praecedat auctoritas, in qua excellentis ingenii uir
Papinianus emineat, qui ut singulos uincit, ita cedit duobus. Notas etiam Pauli atque VI- 15
piani in Papiniani corpus factas, sicut dudum statutum est, praecipimus infirmari. Vbi autem
pares eorum sententiae recitantur, quorum par censetur auctoritas, quos sequi debeat, eligat
moderatio iudicantis. Pauli quoque sententias semper ualere praecipimus. ET CETERA. DAT.
VIII ID. NOV. RAVENNA DD. NN. THEODOSIO XII ET VALENTINIANO ITERVM AA. CONSS. a. 426

INTERPRETATIO. Haec lex ostendit, quorum iuris conditorum sententiae ualeant, hoc 20
est Papiniani, Pauli, Gai, Vlpiani, Modestini, Scaeuolae, Sabini, Iuliani atque Marcelli: quo-
rum si fuerint prolatae diuersae sententiae, ubi maior numerus unum senserit, uincat. Quod
si forsitan aequalis numerus in utraque parte sit, eius partis praecedat auctoritas, in qua
Papinianus cum aequali numero senserit: quia ut singulos Papinianus uincit, ita cedit duobus.
Scaeuola, Sabinus, Iulianus atque Marcellus in suis corporibus non inueniuntur, sed in prae- 25
fatorum opere tenentur inserti. Gregorianum uero et Hermogenianum ideo lex ista praeteriit,
quia suis auctoritatibus confirmantur ex lege priore sub titulo de constitutionibus principum
et edictis. Sed ex his omnibus iuris consultoribus, ex Gregoriano, Hermogeniano, Gaio,
Papiniano et Paulo, quae necessaria causis praesentium temporum uidebantur, elegimus.

V²⁾ DE OFFICIO PRAEFECTORVM PRAETORIO³⁾

30

1 IMP. CONSTANTINVS A. AD CONSTANTIVM PPO. Edicto omnes provinciales monemus, ut,
si interpellantes proprios praesides contempti fuerint, grauitatem tuam interpellent, ut, si id³⁾
culpa uel negligentia praesidum admissum esse constiterit, ilico ad scientiam nostram referat

A ad 4, 1. 2. 5, 1: Br (NMG) ad 4, 3

¹⁾ iunge 1, 1, 4^a. 4^b (Iust. 1, 14, 3. 2. 1, 2, 13. 14 (Iust. 1, 19, 7. 1, 22, 5), cf. etiam ad 4, 1, 3
²⁾ hunc titulum integrum esse inde colligitur, quod c. 11—14 numeros tuetur T et post c. 14
in T uersus scriptura uacans finem tituli indicat ³⁾ quid? ⁴⁾ cf. Iust 1, 26

1 corgere A praecipimus A III] XVIII
uel XVII uel XVI 9, 4, 1 3 crispo ... cons.]
et constantino consul. et crispo A 3 ni-
uersa A 6 treuerunt constantio A
7 et om. N aa.] aug. N 8 papiani N
quae] atque G 9 ceteros] G, ceteris N,
cunctos M lectionisque G corpore] NG,
opere M 10 scientia G 11 opi-
bus M censuimus G, concessimus N
scebulae N marcellini N 12 illic N
antiquitates N incertem N^a, insertum N^b
conlationem N 13 potius NG partes
N^a secedat G 14 scelentis N
ingeniis N^a 15 papianus N secedat G
immineat G, et eminianus N singulus

N^aM, singulis G^a cedit; N notas etiam
nota N 16 papiani N statutum N
praecipimus M 17 pares om. M pra-
sentiae M¹, praesentiae M² cessetur G^a
quos] quod G debeant G 18 iudicantes
N^a praecipimus N^a 19 VIII] N cum
iungendis, VII MS, sexto G id.] kl. N
rau. G, ran. N. om M dd. nn. om. G
XII] XI N, aug. septimo G, om. M II] item
N, secundo G aa. (aug. N), cons.] com-
posita] G 24 ita et G 30 praef. prae-
torio] (-rii G) praefectoris index N 31 imp.
const. bis A ad constantinum pu. A dicto A
33 scienciencie A^a, sciencienciam A^b

grauitas tua, quo possint congrue coerceri. DATA III KAL. SEPT.¹⁾ ANTIOCHIAE PAVLINO ET
IVLIANO CONSS. a. 325

2 IDEM A. AD MAXIMUM PPO. Qui de statutis praesidalibus conqueruntur, cum ea in de-
trimento legum prolata arbitrantur, ad tuae auctoritatis iudicium peruenire faciant, ut fractis
atque conuulsis, quae perperam impressa²⁾ sunt, ne nomen quidem sententiae possint retinere. 5
DATA XII KAL. FEB. CONSTANTIO ET MAXIMO CONSS. a. 327

3 ³⁾IDEM A. AD BASSVM PPO. Super his, qui a praeside uel a quolibet alio iudice sen-
tentiam dictam infirmari deposcunt, sub eo fine sublimitatis tuae succedat examen, ut, si
internis negotii usquequaque decursis ex euidenti claruerit sententiam a iure iustitiaque disce-
dere, ea penitus explosa controuersia de aequitate terminum capiat. Quod si consentanea sit 10
legibus iam prompta sententia, eius pronuntiationis inprobis oppugnator, si patrimonio circum-
fluit, biennio in insulam relegatione plectatur, eiusque bonorum media portio fiscalibus con-
pendiis addicta cedat: Quod si agrestis uitae sit aut egentis, ad biennii tempus in metallum
detrudendus est. Quam legem in annotationibus quoque nostris de iterando post sententiam
iudicio custodire debebis. DAT. XV KAL. NOV. BASSO ET ABLAUIO CONSS. a. 331

INTERPRETATIO. Quicumque causa dicta discussoque negotio a quocumque fuerit supe- 16
ratus et hanc ipsam litem postea reparare temptauerit, si pro ipso, qui ante addictus est,
fuerit legibus lata sententia, prius iudicium non ualebit. Nam si et apud alium iudicem fuerit
superatus, si digna idoneaque persona est, biennio in exilium deputetur et mediam facultatum
suarum fiscus acquirat. Si uero indigna et pauperior persona est, in metallum biennio de- 20
putetur.

4 IMP. CONSTANTIVS A. AD LEONTIVM PPO. Moneantur iudices, qui prouocationes uitantes
sub praetextu relationis differunt causas ciuiles, coepta negotia terminare, ut, si quis appel-
landum crediderit, in auditorio sacro apud auctoritatem tuam uel eos qui de appellationibus
iudicant negotium audiatur. DAT. III KAL. AVG. CONSTANTIO A. III ET CONSTATE II CONSS. a. 342

5 IMPP. CONSTANTIVS ET CONSTANS AA.⁴⁾ AD TAVRV M PPO. Inter cetera solita perpetrari 25
plerique diuidere arbitrio suo annonarias species deteguntur, quod nulli omnino fas est praeter
sublime fastigium praefecturae. Nullus igitur iudex sine auctoritate tua in speciebus annonariis
erogandis habeat facultatem. DAT. XV KAL. AVG. MED(IOLANO) ARBITONE ET LOLLIANO
CONSS. a. 355

6 ⁵⁾[IDEM] A. MYSONIANO PPO. Nullum patimur praefectorum in aliena dioecesi emolu- 30
menta annonaria erogare. DAT. VII ID. IVN.⁶⁾ HAERBILLO DATIANO ET CEREALE CONSS. a. 358

7 ⁷⁾IDEM A. MYSONIANO PPO. Citra nostra praecepta nulli annonas cognoscas esse prae-
bendas. DAT. III ID. IVN. MED(IOLANO)⁸⁾ INDICIONE XV. a. 357

A ad c. 5. 7: Br (NMG) ad c. 3: T (incipit u. 22)

¹⁾ aut pp III k. Sept. aut dat. III k. Sept. ... pp. ... scr. ²⁾ expressa?

³⁾ hanc constitutionem cohaesisse cum 1, 16, 6. 7. 2, 1, 1^b (Iust. 3, 13, 4). 2, 26, 3. 3, 30, 4. 4,
5, 1. 11, 34, 1 (ad uniuersos provinciales ... dat. k. Aug. pp. k. Sept. Constantinopoli Basso
et Ablauio cons.) recte iudicauit Gothofredus ⁴⁾ requiritur idem A ⁵⁾ iunge c. 6
et 7: ad aliam fortasse eiusdem constitutionis partem spectat 13, 5, 14 pr. ⁶⁾ Iul. Mommsen
⁷⁾ hanc ins.? ⁸⁾ locus et annus ad. c. 6 emendandi sunt

1 setb. A^b, octb. A^a 3 detrimento A detrahendus N, detrahendus G, sententia N
4 fractis] Clossius, factatis A 5 perperpe- 15 debis N^a, debes N^b xv] N, XIII M, sexto
ram A 6 constantino (constantio teste G ablaui] albino G 17 antea NG 19
Clossio p. 175?) A 7 idem] A, imp. con- exilio NMG medietatem G 22 constan-
stantinus Br. ppo.] ppu. G qui] quae G tantinus TA 24 II] II aa. T, om. A 25 constan-
8 succedat G^a 9 internis] inter G negocia 27 fasti-
G^b, inc. G^a sententiam a iure], sententia ma- dium T^a 28 habeant T XII A 30 a.]
iore M, sententia a (***) G¹) iure NG 11 aa. T nullam T^a alienam T dihoceasi T^b,
iam prompta] *** prouida iam (in G¹) in dihoceasi T^a 31 haerbillio] cf. Nissen Ital.
prompta G pronuntiationes N oppugnatur Landeskunde 2, 392 32 aa. T, aug. A
M^a, adpugnatur N circumfluet G 13 uita musiniano praeposito itra A praecepta om. A
N aegentes N ad] a M in] ad N III] T, III A, VII c. 6 iun.] ianurii A
14 detrudendus] M^b, detru***us M^a, retru-

- 8 IMPPP. VALENS GRACIANVS ET VALENTINIANVS AAA. AD MARIANVM PV. Ex eorum corpore atque ordine, qui sacris cognitionibus praesunt propriamque adparitionem hanc potissimum sustinent, ut speciali officio eminentiae tuae iudiciis obsecudent, cum interposita in aliis iudiciis prouocatione definiendi negotii suscipiant curam, eos, qui ad proximum perueniunt uel militiae ordine uel exercitationis merito, deligere debebis, submotis ceteris, quos extra sortem ⁵ positos et aliunde uenientes secreto ordini non oportet adiungi. DAT. VII ID. MART. VALENTE VI ET VALENTINIANO II AA. CONSS. a. 378
- 9 ¹) IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. TATIANO PPO. Si quos iudices corpore marcentes et negligentes, desidia somniis oscitantes, si quos serullis furti auiditate degenētes uel similibus uitiorum labe sublimitas tua repperit inuolutus, in eos uindictam ¹⁰ publicae ultionis exaggeret et amotis uicariis subroget, ut ad ²) nostrae mansuetudinis scientiam non crimina, sed uindicta referatur. DAT. VI NON. MART. MED(IOLANO) TIMASIO ET PROMOTO CONSS. a. 389
- 10 ³) IDEM ⁴) AAA. ADDEO COM(ITI) ET MAGISTRO VTRIVSQVE MILITIAE. De ordinario iudice semper illustris est cognitio praefecturae, licet militari uiro ab eo facta fuerit iniuria. DAT. 15 PRID. ID. IAN. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. III ET ABVNDANTIO CONSS. a. 393
- 11 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. VINCENTIO PPO. Omnes, qui prouincias regunt, reliqua sui temporis deposita administratione compellant: possessores, uero, quos ad implendas necessitates nulla potest uerecundia commouere, conuenti intra annum trina uice, nisi omnes impleuerint functiones, duplatum debitum per officium magnificentiae tuae impleant. DAT. III ID. 20 FEB. MED(IOLANO) HONORIO A. IIII ET EPTYCHIANO CONSS. a. 398
- 12 ⁵) IDEM AA. MESSALAE PPO. Per omnes prouincias dioeceseos tuae per Africam largitionalium titulorum comitum subm[ot]tis dispositionibus magnificentiae tuae huius tituli curam necessitatemque permittimus amotis palatinis omn[ib]us. Sciant itaque omnes uicarii uel ordinarii iudices, ad se, si d[is]simulata fuerit exactio, culpam esse referendam. DAT. V ID. OCT. 25 THEODORO VC. CONSS.⁶) a. 399
- 13 ⁷) IDEM AA. MESSALAE PPO. Iam dudum e prouinciis arceri iussimus palatinos, cum omnis exactio ad diligentiam magnificentiae tuae et uirorum spectabilium uicariorum nec non et ordinariorum iudicum sollicitudinem debeat pertinere: et nunc eadem confirmantes decer-

T A(om. c. 12)

¹) Iust. 1, 26, 3 ²) Si q. i. uel propter aduersam et longinquam corporis ualitudinem uel propter negligentiam aut furtum uel simile aliquod uitium sublimitas tua inuitiles esse repperit, his ab administratione remotis et uice eorum aliis subrogatis furibusque poenis legitimis subactis ad Iust. ³) Iust. 1, 26, 4: gemina 1, 7, 2 ⁴) sic etiam Iust.: requiritur imppp. Theodosius Arcadius et Honorius 1, 7, 2 ⁵) iunge 1, 12, 7. 1, 20, 1 (Iust. 12, 58, 2) 11, 7, 15. 14, 15, 6 ⁶) d. III (uel IIII) k. Oct. Altino Theodoro uc. cons. iungendae ⁷) § 1 = Iust. 11, 74, 2: iunge 2, 14, 1. 8, 5, 59?, 60. 10, 3, 5. 11, 26, 2

1 imp. ualens et gracianus aa. A mari-
num T^bA, marium T^a pu.] T, ppm. A
2 apparicionem A, [aldparionem T^a 3 ob-
secundet T iudicibus A 6 non] sic T
(in apographo errore omissum) VIII A ual-
entē VI (sic uel [*] II T) 7 et om. A aa.
om. A 8 imp. A titiano A si] hi A
quod T^a 9 torpore T^b et negligentes
om. A desidae T^a somni suscitantes
T^a serules ad furti auiditatem A dete-
generes T^a labe] leuel similibus uitiorum
leues T^a 10 repperit T inuolutus sin eos T^a
exagere certis motis T^a 11 magnitudinis A
scientia T^a 12 vi] VII Iust. (Hal.) mar-
cii A 14 aaa.] a. A comen A mili-
tum A de] e A ordinarios iudices T^a, or-

dinarius iudicibus A 15 cognocio A^a
iuria A 16 prid. om. A ianuarii con-
stantino. p. thed. aa. III A 17 honorius]
theod. A reliquas T 18 impendas T^a
19 potest] posse T^a conuenit A contra A^a
uicem T^a 20 magnif. tuae om. A imple-
unt T^a III] A, III uel III] T 21 euti-
ciano T^a 22 dioeceseos T^b, diocereor T^a
tuae] sic uel tuae [—] T: tuae [ut] Vesme
propter 1, 15, 9. 10. 14 25 si om. T^a uel
VII uel VI] T 26 conss. T 27 id. a. ad
messalam A e] me T^a, ex A prouincii
(non prouincū) saceri A palatinis cum omni
T^a 28 magnificentiae tuae] magnificentiae
A expectabilium A 29 et om. A

- nimus, ut, si quis palatinus ex officio uiri illustris comitis sacrarum largitionum per prouincias repertus fuerit, qui exactionem sibi audeat uindicare, ad audientiam u(iri) i(n)lustris comitis ¹ sacri aerarii ferro obrutus dirigatur, uel si est idoneus, curiae uindicetur. Eos sane palatinos, qui a u(iro) i(n)lustris comite rei priuatae cum publicis litteris destinantur ad commonitionem iudicis, quo facilius ex praediis rei nostrae conferantur debitae pensiones, cum summa degere ⁵ praecipimus disciplina: de quorum nominibus, si temere uersati fuerint, ad sublimitatem tuam referri per ordinarios iudices oportebit, ut in eos seuerissime uindicetur. DAT. V KAL. DEC. MED(IOLANO) STILICHONE ET AVRELIANO CONSS. a. 400
- 14 ¹) IMPPP. ARCADIVS HONORIVS ET THEODOSIVS AAA. ANTHEMIO PPO. Si qui posthac uelut indebitis oneribus grauati ad preces crediderint conuolandum, siue de nauiculariis rationibus ¹⁰ siue de transvectionibus siue de lustralis auri argentue conlatione ²), de omnibus his adque huiusmodi ordinationibus rescripta, quae emitti ³) contigerit, ad sedem sublimitatis tuae rescribantur. DAT. VII ID. DEC. CONSTANTINOPOLI STILICHONE II ET ANTHEMIO CONSS. a. 405

VI DE OFFICIO PRAEFECTI VRBIS ⁴)

- 1 ⁵) IMP. CONSTANTIVS A. AD SENATVM. [C]um appellatio interposita fuerit per Bithyniam ⁶) 15 Lydiam Hellespontum, insulas etiam ac Phrygiam salutarem, Europam ac Rhodopam et Haemimontum, praefecturae urbi iudicium sacrum appellator obseruet. DAT. V NON. MAR⁷) TAYRO ET FLORENTIO CONSS. a. 361
- 2 ⁸) IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD SYMMACHVM PV. Sacrae definitionis ius magnificentiae tuae detulimus, cum ab urbis Romae uicario interposita prouocatio nostrae ²⁰ cognitionis opperiri uidebitur dignitatem. DAT. VI ID. IUN. MED(IOLANO)⁹) DIVO IOVIANO ET VARRONIANO CONSS. a. 364
- 3 IDEM. AA. SEVERO VIC(ARIO) VRBIS. [S]i quando prouocatio interposita aduersus sententias uicariae potestatis nostrae cognitionis uideatur arbitrium opperiri, nulla itineris fatigatione laedatur, sed uir magnificus praefectus urbi rite sollempnibus ordinatis uicem nostram ²⁵ sustinens sacrae disceptationis arbitrium suscepto litis examine terminabit. DAT. SEXTO KAL. IUL. CONSTANTINOPOLI ¹⁰) DIVO IOVIANO ET VARRONIANO CONSS. a. 364 (365?)
- 4 ¹¹) IDEM AA. AD SYMMACHVM PV. Si quis ¹²) sacer ac uenerabilis populus ¹³) deferri aliquibus consideratione uetustatis et gratia postularit, id non ante praebatur, quam tranquillitatis ²⁹ nostrae fuerit consulta sententia. DAT. VI ID. MART. VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365

TA (om. c. 12)

¹) Iust. 1, 26, 5 ²) siue de lustralis a. a. conlatione om. Iust. ³) de omnibus ... emitti] rescripta quae de omnibus his atque huiusmodi ordinatione emitti Iust. ⁴) Iust. 1, 28 ⁵) Iust. 7, 62, 23: iunge 1, 29, 1. 6, 4, 12. 13. 7, 8, 1. 11, 1, 7. 11, 15, 1. 11, 23, 1. 12, 1, 48. 13, 1, 3. 15, 1, 7 ⁶) Paphlagoniam ins. Iust., cf. c. 10 ⁷) Gyfyrae ins. iungendae ⁸) iunge 9, 40, 5. 11, 1, 8. 14, 3, 3—6. 14, 6, 2. 14, 15, 1. 14, 22, 1. 15, 1, 12 ⁹) Naissi cum iungendis scr. ¹⁰) pro Constantinopl. (sic. A) fuerit fortasse post consulatatum (p. c. ex cp. ortum) ¹¹) iunge 10, 1, 9 ¹²) quid Mommsen ¹³) locus mendosus

1 inlustris T inlustris A comiti A pro-
uinciarum T^a 2 inlustris A 3 deri-
gatur T uel] A, u[—] T idoneus] in
eos T^a sane] T, uero A 4 rei priuatae]
T, rp. A, rerum priuatarum Iust. desti-
natur T ad co[m]munitatione T^a, a commo-
nitionē A 5 quod T^a praessisiis T^a
rei] rem T confertur T uel T^a pensionis
T^a cum summa degere] A, consummandae
ger[e]re T^a, consummandae (uel—made) ge-
r[e]re T^b 6 de corum T^a 7 oportet A
in om. T^a uindicet T^a v k.] iungendae,
v [k.] T, k. A 9 imppp. ... aaa.] idem
aug. et theod. a. A ppo.] praeposito A

10 ad] o T^a stationibus T^b 11 de om.
Iust. tr[ans]actionibus T^a adque] absque T^b
13 VIII T^a II om. T 14 de ... urbis] A
et index Paris. 4413 (cf. Additamentum I)
15 impp. constantinus a. A cum] um A
16 et haemimontum] sedem imontum A
17 praefecturi urbi * (i?) iudicium A 19 pu.]
iungendae, ppm. A 20 uicario] uic. A^b,
item ni fallor A^a prouocatio nostrae] Hugo,
prouocatione nostra A 23 idem a. A
si] i A prouocacio A 24 potestati A
cognocionis A 25 praef. urbi] pum A
26 exanime A (non A^a) 28 aa. ad] a. et A
29 praebatus A 30 VII 10, 1, 9 aa.] om. A

5 ¹⁾ IDEM AA. AD VOLVSIANVM PV. [S]tudentibus nobis statum urbis et rationem annonariam aliquando firmare in animo subiit eiusdem annonae curam non omnibus deferre potestibus. Ac ne praefectura urbis abrogatum sibi aliquid putaret, si totum ad officium annonarium redundasset, eidem praefecturae sollicitudinis ac diligentiae necessitatem mandamus, sed non ita, ut lateat officium *annonariae* praefecturae, sed ut ambae potestates, in quantum 5 sibi est negotii, tueantur ²⁾ annonam, sitque societas muneris ita, ut inferior gradus meritum superioris agnoscat atque ita superior potestas se exserat, ut sciat ex ipso nomine, quid praefecto debeatur annonae. DAT. II NON. ³⁾ APRIL. MED(IOLANO) VALENTINIANO ET VALENTE AA. II ⁴⁾ CONSS. a. 365

6 IDEM AA. AD PRAETEXTATVM PV. Illustris sinceritas tua quasi in speculis tuebitur, 10 quemadmodum singuli, quibus intra urbem Romam publicum munus iniungimus, credito sibi famulentur officio: et si aliquis indignum administratione se gesserit, referre non differat, ut veritate comperta continuo alium idoneum uel tuae celsitudinis testimonio uel nostro dirigamus arbitrio. DAT. XII KAL. OCT. NOVA MANSIONE VALENTINIANO ET VALENTE AA. II ⁵⁾ CONSS. a. 368

6^a ⁶⁾ IDEM AA. AD AMPELIVM PV. Quod promulgatis sanctionibus tua sinceritas perscriptum 15 esse non nescit, etiam ex praecepto nostro competenter obseruet, nec quasdam personas de provincia existimet auocandas nisi tantummodo suos officiales et homines populares huius almae urbis seditioni obnoxios ⁷⁾. a. 371. 372

7 ⁸⁾ IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. AD RVFINVM PV. Suis partibus 10 annonae praefectura moderatur, sed ita, ut ex ueterum more praefecto urbis per publicum 20 incedente honoris eius et loci gratia expansio panis habeatur ⁹⁾. Eatenus tamen praefecturam 2 annonae cedere uolumus dignitatis fastigio, ut curandi partibus non cedat. Neque tamen apparitores urbanae praefecturae annonario officio se inserant, sed apparitorum aemulacione secreta ministerio suo annonae praefectura fungatur, non ut potentiae subiecta, sed ut negotii sui diligens tantumque se a contemptu uindicans, quantum non pergat in contumeliam superioris. Praefectura autem urbis *cunctis quae* intra urbem sunt antecellat potestatibus, tantum 3 ex omnium parte delibans, quantum sine iniuria ac detrimento alieni honoris usurpet. DAT. III ID IVL. VALENTE A. V ET VALENTINIANO IVM. CONSS. a. 376

8 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD BASSVM PV. Apparitoribus 10 tuis stationes, quas habuere antiquitus, statuimus esse reddendas. Igitur pristino more 30 seruato ad omnes provincias, quas uel diui Constantini constitutio ¹⁰⁾ dederat uel Probus uir illustris permissa sibi a patre nostro potestate reddiderat, praecelsa sinceritas tua principes destinabit: qui sane meminerint nihil morae in his quae principili nomine res poscuntur ¹¹⁾ esse faciendum. DAT. X KAL. DEC. MED(IOLANO) ANTONIO ET SYAGRIO CONSS. a. 382

9 ¹²⁾ IDEM AAA. AD SYMMACHVM PV. Disputari de principali iudicio non oportet: sacrilegii 35 enim instar est dubitare, an is dignus sit, quem elegerit imperator. Si quis igitur iudicium

A: c. 6^a supplet Iust. 1, 28, 2

¹⁾ Iust. 1, 28, 1: iunge 11, 14, 1 ²⁾ civilem ins. Iust. ³⁾ d. VI id. 11, 14, 1

⁴⁾ II delet. Clossius: diuo Iouiano et Varroniano cons. (a. 364) ortum ex post cons. d. I. et V.

⁵⁾ Seeck duce Ammiano 28, 1 iungit 9, 16, 10 dat. VIII id. Dec. Gratiano A. II et Probo cons. (a. 371) ⁶⁾ § 2 usque ad 126, 11 fungatur = Iust. 12, 58, 1: § 3 = Iust. 1, 28, 3

⁷⁾ nomine exposcuntur (Oscann)? ⁸⁾ non extat ⁹⁾ pr. = Iust. 9, 29, 2

1 aa.] aug. A pu.] Iust., ppm. A
annonariam rationem Iust. 2 subiit] Iust.,
om. A coram A 3 ac] hac A anno-
nariae] Iust., om. A 5 negotii est Iust.
6 meritum bis A 7 ita] Iust., om. A 8 de-
biatur A^a 10 aa.] a. A pu.] Iust., ppm. A
11 singulis A 12 administracionis gesserit A
referre] restire A^a ut] Clossius, om. A
14 nouo A 19 imp. A pu.] pam-
peium A, pp. Iust. 23 apparitoribus A
se] Iust., om. A inenant A^a 24 prae-
fectura (-re A) fungatur] A Iust. (Hafnien-
sis), praefecture fungantur Iust. (KOI)
26 cunctis quae] Iust., qui cunctis A 27 om-
nium] Iust., omnibus A 28 III id.] A, VI
k. Iust. (Hal.) a. (om. Iust.) v et ual. iun.]
Iust. (Hal.), a. III et ual II A 29 imp.
A pu.] ppm. praefectum urbis A 30 suis
A^a pristino] (sic nan pristini) A 31 coe-
stituto A 35 aaa.] a. A pm.] praepo-
situm A

fuerit repertus, qui supercilium suum principali aestimet iudicio praefendum, quinque 5 libras auri eius officium, nisi formam nostrae sanctionis suggererit, decem ipse fisci uiribus inferre cogatur. DATA V KAL. IAN. MED(IOLANO) ¹⁾ POST CONSVLATVM RICOMERIS TT CLEARCHI PV. CC. a. 384. 385

10 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS ²⁾ AAA. NEOTERIO PPO. Sacrum iudicium 5 praefecti urbis aeternae paucis ³⁾ dabat reddebatque regionibus: et ideo huic Bithyniam atque Paphlagoniam nec non Phrygiam salutarem credidimus deputandas, ut appellationes suas ad illud mittant examen illudque expectent iudicium in sacrae cognitionis euentu. DAT. VIPIANIS AD IVLIANVM. ACCEPTA II ID. AVG. CRAGO. a. 385?

11 ⁴⁾ IMP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. CONSVLIBVS PRAETORIBVS TRIBVNIS PLEBIS SE- 10 NATVI SVO SALVTEM DICVNT. POST ALIA: Nihil sibi intra urbem agendum praesumat executio militaris: ac si quid erit forte praeceptum, in notitiam prius urbanae ueniat praefecturae, quae 1 aut compleat congrua iuri mandata aut contra ius imposita depellat. Itaque decernimus, ut, si quis in priuato negotio aduersus senatorem aut aliquem sacratissimae urbis corporatum, seu qui in urbe larem locauerit, siue trans ⁵⁾ urbem siue per prouincias, executionem poposce- 15 rit militarem, litis, etiam si bona sit, careat euentu: et si quis cuiuslibet honoris aut militiae intra urbem sacratissimam uel in prouinciis etiam in actu publico apparitionem habuerit mili- tarem, et senatorem uel corporatum urbis aeternae seu in urbe seu in prouinciis leui saltem conuentione pulsauerit aut iudex non uindicauerit, in perpetuum honore priuetur, ita ut saluis de urbano foro praescriptionibus negotia uniuersa dicantur ⁶⁾ et contra omnem exhibitionis 20 iniuriam non modo senatorem, sed quemuis Romanis corporibus insertum leges tueantur. 2 Quod si in his tuendis uir illustis praefectus urbi neglegentia aut trepidatione defue- 3 rit, careat dignitate, quam nescit tueri. Eos autem, qui armato officio deputati desiderii temeritatem secuti sunt, addictis supplicio corporali praefecti uigilibus obsequio praefecturae urbanae sententia deputabit, ita ut perpetua eius officii apparitione deuincti mutandae militiae 25 ademptam sibi intellegant potestatem, supplicio maiore retinendi, si quolibet genere ad id quod prohibetur inreperint. DAT. VIII ID. AVG. RAVENNAE ASCLEPIODOTO ET MARINIANO CONSS. a. 423

12 ⁷⁾ IMP. THEODOSIVS A. CONSTANTIO PV. Primicerius adiutorum tuae sedis officii per bien- 10 nium, quod in eodem gradu ex consuetudine priscae ordinationis emeruit, curam insuper per- sonarum usurpatione omni atque ambitione cessante suscipiat: hoc etiam adiecto, ut, si quis 30 ex memorato ordine uel condicionis humanae fine praeuentus uel alia quacumque ratione mi- litariae gradum propriae amisisse monstrabitur, solitae ambitionis iniuria uacante locum is, qui iuxta matriculae ueritatem sequetur, obtineat. DAT. XIII K. IVN. CONSTANTINOPOLI VICTORE VC. CONSS. a. 424

A

¹⁾ acc. . . ins. ? ²⁾ requiritur Idem ³⁾ ius ins. Osann ⁴⁾ iunge 2, 1, 12.
4, 10, 2. 9, 1, 19. 9, 6, 4 ⁵⁾ intra Mommsen ⁶⁾ iudicentur Mommsen ⁷⁾ Iust.
1, 28, 5

1 suam A^a principilia aestimet A li-
bras eius auri A^a 3 ian.] Iust., mai. A
c. r. et clearchiu. a. consul A, ricomere et
clearcho cons. Iust. (Hal.) 5 ppo.] pam-
peio A 6 brthniam atque paphlagoniam
n. n. frigiam A 8 expectant A cogno-
cionis A^a 9 accepta iud. a. crago A
10 consulibus] c̄ s̄ A 11 suos A 12 in
nocenciam A ueniat uel uenit A^b, uenit
A^a 15 ulbe A^a 18 ulbis A^a sal-
tem] A^b, s* lta A^a? 20 perscriptionibus A
21 quemius A 25 deuicti A 27 rauen-
nam A mariano A 28 imp. todosius
(non ted.) A pu.] ppm. A 29 gradum A
32 uacantem locis is qui iusta A 33 se-
quitur Iust.

VII DE OFFICIO MAGISTRI MILITVM¹⁾

- 1 IMP. CONSTANTIVS A. ET IVLIANVS CAES. HERMOGENI PPO. De cetero quotiens aliqua necessitas depoposcerit transferri de loco milites ad alium locum, communicato tractatu cum magistro equitum ac peditum id fieri oportebit, ut ad ea loca, quae publica utilitas depoposcerit, transferantur. DAT. V KAL. IVN. SIRMIO EVSEBIO ET HYPATIO CONSS. a. 359
- 1^a IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD EVSIGNIVM PP. *Viri illustres comites et magistri peditum et equitum in provinciales nullam penitus habeant potestatem nec amplissima praefectura in militares viros.* a. 386? 387?
- 2 ²⁾IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. ADDEO COM(ITI) ET MAGISTRO VTRIUSQVE MILITIAE. Corrector quidem provinciae Augustamnicae ob inlatam duci contumeliam, ut 10 cum officio suo condemnaretur, meruit: a sede autem sublimitatis tuae usurpari iudicii pars ista non debuit, quia semper de ordinario iudice illustris est cognitio praefecturae. DATA II ID. IAN. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A III ET ABVDANTIO CONSS. a. 393
- 3 IMPPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. STILICHONI MAGISTRO MILITVM. Sicut clarissimis uiris comitibus et ducibus diuersarum prouinciarum et limitum, ita et uiro spectabili comiti 15 per Africam principes et numerarii ex officio magisteriae potestatis mittantur, sub ea tamen condicione, ut emenso unius anni spatio singuli qui designati sunt intra Africam officio functi et actuum suorum et fidei quem exhibuerint rei publicae reddendam sibi non ambigant rationem. DAT. ID. SEPT. MED(IOLANO) HONORIO A. III ET EVTYCHIANO CONSS. a. 398
- 4 ³⁾IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. AD HYPATIVM MAGISTRVM MILITVM PER ORIEN- 20 TEM. Apparitores officii tuae praestantiae⁴⁾ ad aliud iudicium trahi ex auctoritate sacrorum rescriptorum⁵⁾ minime oportebit, etiamsi quis id a nostra clementia uel exposita uel suppressa ueritate meruerit⁶⁾. Sciat igitur illustris magnificentia tua, sub te, siue ciuilitate siue criminaliter appetuntur, eos litigare debere. DAT. ID. DEC. CONSTANTINOPOLI CONSTANTIO ET CON- 24 STANTE VII. CC. CONSS. a. 414

VIII DE OFFICIO QVAESTORIS⁷⁾

- 1 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. FLORENTIO MAGISTRO MILITVM. Viro illustri quaestore Eustathio suggerente cognouimus per inuouationem quorundam a minore laterculo praepositorum fuisse sublatas: quod iam in alteram consuetudinem deriuatam ex integro reuocare nolimus. Quadraginta uero praepositorum minori laterculo pro infra scripta instructione⁸⁾ eius 30 restitui praecipimus, ut de serinio memoriae de cetero emittantur (obseruato sublimitatis tuae officio, ut nihil de memorato numero sibi usurpet), quo pro parte habeat inconcussum, quod contra rationem fuerat immutatum. DAT. ID. OCT. CONSTANTINOPOLI HONORIO X ET THEODOSIO VI AA. CONSS. SCRIPTA EODEM EXEMPLO SAPRICIO MAGISTRO MILITVM, HELIONI MAGISTRO OFFICIORVM ET EVSTATHIO QVAESTORI. a. 415

A: 7, 1^a supplet Iust. 1, 29, 1

¹⁾ Iust. 1, 29   ²⁾ iunge 1, 5, 10   ³⁾ Iust. 1, 29, 2   ⁴⁾ Apparitores statutos officii tui Iust.   ⁵⁾ ex auct. s. r. om. Iust.   ⁶⁾ etiamsi ... meruerit om. Iust.   ⁷⁾ Iust. 1, 30   ⁸⁾ instructio non extat

1 de o. m. mil.] *index A et index Paris.* 4413 (cf. *Additamentum I*), om. A 2 imp. constantin. a. A 11 usurparii A^a 12 cognocio A 12 II] prid. 1, 5, 10 14 aa. om. A stili coni A 20 aa.] a. A | ippacium A 21 alium A 22 uel ex suppressa seueritate A 24 appetantur Iust. constantinopoli] constantino. p. A^b, constantino. p. A^a 25 uu. cc.] III. c. A 26 de off. quaestoris (quaestorum *index A*) | A et *index Paris.* 4413 (cf. *Additamentum I*), om. A 28 eustacio A 32 quo] *Wenck.* quod A 34 aa. om. A 35 eustacio A

- 2 ¹⁾IMP. THEODOSIVS A. SALLVSTIO VIRO ILLVSTRI COMITI ET QVAESTORI. [L]aterculi curam totius²⁾ scias ad tuae sublimitatis sollicitudinem pertinere, ita ut tuo arbitratu ex serinio memoriae totius minoris laterculi dignitates, hoc est praepositorum omnes, tribunatus et praefecturae³⁾ iuxta consuetudinem priscam clementiae meae auctoritate deinceps emittantur. DAT. VII KAL. MAI. CONSTANTINOPOLI VICTORE VC. CONS. a. 424
- 3 ⁴⁾IDEM A. HELIONI COMITI ET MAGISTRO OFFICIORVM. Omnes minoris laterculi dignitates, quae sub cura quidem ac sollicitudine uiri illustris quaestoris esse antea uidebantur, postea uero uel uniuersae uel mediae ad magistrorum militum potestatem dispositionemque transferantur, placuit nunc clementiae meae uetusti temporis more renouato ad prisca deinceps 9 iura reuocare. DAT. III KAL. MAI. CONSTANTINOPOLI VICTORE VC. CONS. a. 424

VIII DE OFFICIO MAGISTRI OFFICIORVM⁵⁾

- 1 ⁶⁾IMP. CONSTANTIVS A. ET IVLIANVS CAES. AD AGENTES IN REBUS. Uniuersi, qui indignis natalibus et conuersatione deterrima ad scholam agentium in rebus adspirauerunt uel translati sunt, cognoscente uiro clarissimo comite et magistro officiorum uestro consortio secernantur, 1 ut ita uos priuilegiis dudum indultis frui possitis. Ad⁷⁾ ducenam etiam et centenam et bi- 15 archiam nemo suffragio, sed per laborem⁸⁾ unusquisque perueniat usus omnium testimonio⁹⁾: principatum uero adipiscatur matricula decurrente, ita ut ad curas agendas et cursum illi 2 exeant, quos ordo militiae uocat et labor. Adiutor praeterea, in quo totius scholae status et magistri securitas constituta est, omni schola testimonium praebente¹⁰⁾ idoneus probitate morum ac bonis artibus praedictis nostris per magistrum obtutibus offeratur, ut nostro ordinetur 20 *uicario*, data omnibus contradicendi licentia, si hanc legem quisquam uiolare temptet¹¹⁾. DAT. ET PP.¹²⁾ ROMAE IN FORO TRAIANI K. NOV. EVSEBIO ET HYPATIO CONSS. a. 359
- 2 ¹³⁾IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. AD PRINCIPIVM MAGISTRVM OFFICIORVM. Nefas est a minoribus maiora uel posci uel sperari: ideoque nemo a nobis postulet agentum in rebus aliquem militiae sociari, nisi quem tua acceptio probari debere 25 significat, ita ut petiorem constet loco esse potioem. Ordinem uero militiae atque¹⁴⁾ stipendia nemo praevertat, etiam si nostri numinis per obreptionem detulerit indultum: ac si¹⁵⁾ formam istiusmodi docebitur obtulisse, in locum, ex quo indecenter emergerat, reuertatur, ut is gradu ceteros antecedit, quem stipendia longiora uel labor prolixior fecerit anteire. PP. 20 HADRVMETI VII ID. MART. POST CONSVLATVM ARCADII A. I ET BAVTONIS VC. a. 386¹⁶⁾

A

¹⁾ Iust. 1, 30, 1   ²⁾ Totius minoris laterculi curam Iust.   ³⁾ castrorum *ins.* Iust. ⁴⁾ Iust. 1, 30, 2   ⁵⁾ Iust. 1, 31   ⁶⁾ Iust. 1, 31, 1: *iungendae* 6, 29, 3—5?   ⁷⁾ priuilegiis ... 20 ad] dudum scholae uestrae indultis integris reseruatis Iust.   ⁸⁾ suffragio nisi (nisi *Mommsen*) labore Iust.   ⁹⁾ usus o. test. om. Iust.   ¹⁰⁾ omni s. t. praebente om. Iust.   ¹¹⁾ aut dat. ... pp. scr. aut dat. et *del* (u. i.)   ¹²⁾ Iust. 1, 31, 2   ¹³⁾ Nefas ... atque] Nemo agentum in rebus ordinem militiae atque Iust.   ¹⁴⁾ quis *ins.* Iust.   ¹⁵⁾ ex consulatus denominatione constitutionem a. 385 datam esse colligitur

1 imp. A laterculi A 2 ex crinio A arbitrio] Iust., officio arbitrio A 21 data 4 mittantur Iust. 5 VII] VI Iust. mai.] Iust., noub. A constantino. p. uictoriae (uictoriae in f. tr. Iust. (*Russard*), pp. prid. k. dec. A^a? A 6 minores A 7 ac] Iust., om. A 6, 29, 3, dat. prid. k. nou. 6, 29, 5 23 imp. A 24 minoribus A^a post militiae uacurum spatium in A propter membranae uitium 25 deberi A 26 militiae atque] Iust., militiaeque A 27 nominis A 30 hadrimeti comem A 16 nomo A 18 milicioie A^a Iust., adrumetu (*non-tis*) A marci] A cansulatum A uc.] uc. csl. A 19 constuta A 20 actibus praedictus A

3 1) IMPPP. ARCADIVS HONORIVS ET THEODOSIVS AAA. AEMILIANO MAGISTRO OFFICIORVM. Magnificentia tua matriculam scholae agentum in rebus ex nostra auctoritate tractabit atque perficiet, ut sedula inspectione laboriosi segnibus, praesentes absentibus ac sibi perpetuo uacantibus praeferantur: ii quoque, quos sua uirtus cum nostra munificentia gradibus honorauit siue 2) dignos effecit, praemiorum sibi delatorum competenti firmitate potiantur, quo secreta 5 ignobili turba multorum industrius quisque et labore non minus quam genere nobilis obsequiis nostris inhaereat. DAT. 3) KAL. AVG. ANCIRAE STILICHONE II ET ANTHEMIO CONSS. a. 405

X DE OFFICIO COMITIS SACRARVM LARGITIONVM 4)

1 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD SYAGRIVM PPO. Palatinus strenuos regionibus singulis attributos iubemus eam in cunctis adhibere sollertiam, ut non 10 modo abire e prouincia non sinatur, qui canonem propriae administrationis exactum certissimis nequeat probare documentis, uerum etiam mansuetudinis nostrae instructa cognitio eum grauiore uindicta censeat corrigendum. DAT. III NON. IUL. VIMINACIO SYAGRIO ET EVCHERIO CONSS. a. 381

1a IDEM AAA. LOLLIANO. Omnem summam auri uel argenti reliquarumque specierum, quae 15 sacris largitionibus ex more penduntur, statim ut exactio fuerit celebrata, ad thesauros uniuscuiusque prouinciae uel ad proximos referri sub obsignatione tabularii ceterorumque, quos sollicitos esse debere praecedentia iussa decreuerant, et thesaurorum praepositis consignari praecipimus, ut exinde ad sacrum comitatum integer omnium titularum numerus dirigatur. 19 DAT. XII KAL. AVG. MEROBAUDE II ET SATVRNINO CONSS. a. 383

2 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. TRIFOLIO COMITI SACRARVM LARGITIONVM. [P]alatinii monitores frequentissimi ad profligandos largitionales titulos iudicibus ordinariis semper adsistant: deinde si alicuius remissior super hoc fuerit cura detecta, tandiu unusquisque iudex a palatinis intra prouinciam a se administratam peracto iam honore teneatur, quamdiu per eum id quod debitum fuerit exigatur. DAT. VII ID. APRIL. CONSTANTINOPOLI 25 ARCADIO A. ET BAVTONE CONSS. a. 385

3 2) IDEM AAA. AD FLORIANVM 6) COM. SACRARVM LARGITIONVM. In omnibus causis ita cognitioni iurgiorum operam dabis, ut extra ordinem ac sine temporibus recognoscens mature, cum ratio tulerit, ac rursus seuerius 7), si iustitia persuaserit, definitiuam scias promendam 29 esse sententiam. DAT. V KAL. DEC. 3) ARCADIO A. I. ET BAVTONE CONSS. a. 385

4 9) IDEM AAA. SEVERINO COM. SACRARVM LARGITIONVM. Comperimus inconsulto praefecto urbis ac penitus ignorante raptos ad supplicium mercatores, corporalibus affectos iniuriis, 1 grauis insuper multae acerbitate nudatos. Cum igitur omnia corporatorum genera, quae in Constantinopolitana urbe 10) versantur, uniuersos quoque ciues atque populares praefecturae ur-

A: 10, 1a supplet Iust. 10, 23, 1

1) iunge 6, 34, 1 2) honorauit siue] honoribusue Mommsen 3) x ins. 6, 34, 1 4) Iust. 1, 32 5) iunge 11, 30, 46. 11, 36, 30: cf. 10, 1, 13 6) Florentium 11, 30, 49, Florentinum 11, 36, 30 7) dat. VII k. Dec. Aquileia 11, 30, 36. 11, 36, 30 8) serius (Vesme)? 9) § 1 usque ad 28, 1 recognoscas = Iust. 1, 28, 4 10) ciuitate Iust.

1 imp. A hon.] et hon. A theodor. A 3 sedulai Aa 4 quos om. Aa 5 secreta A 6 ignobili] Glosius, ignorabili A 7 ancre A 8 rubricam tradunt A et index Paris. 4413 (cf. Additamentum I) sacre largicionis Paris. 9 imp. A aaa.] a. A ppo.] popetum A 10 singulis] Aa?, singulos Ab (man. 1) 11 sinantur A certissims neque neque adprobare A 12 instruta (instructa Mo.) coguito A 21 imp.] mpr. A 22 alatini A profligandos A 23 demissior A 24 a om. A 25 april.] april. id. a. A 26 trautione A cons.] consid' ad florianum. consol' (repetita inscriptione c. 3) A 27 idem] dem. A (cf. ad u. 26) largitionominibus causis A iurgionum A 28 dab' A extra] extra opera A 30 et b. cons. om. A. A 31 largiter A 32 mercator** Aa

bae regi moderamine recognoscas: si cuiuspiam fortasse personam fisci flagitabit examen uel in aliquem horum similis posthac redundabit inuidia, is non per officium palatinum, sed per apparitionem sedis urbanae cognoscendo negotio praeparatus ad eum cognitorem, cui urbs tota subiacet, deducetur, ut ab eo possit audiri aut, si necessitas suaserit, ad iudicium tuum 4 te petente transmitti. DAT. XVII KAL. MAL. MEDIOL.(ANO) TATIANO ET SYMMACHO CONSS. a. 391

5 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. ANTHEMIO COMITI SACRARVM LARGITIONVM. [Quia per negligentiam iudicantis quidam se perperam queruntur esse deiectos, cunctos, qui in hac iniuria continentur, locis debitis praecipimus reddi debere: illos uero, qui sine comneatu aut sine officii publici necessitate per prouincias deuagantur, tuo examini praesentatos arbitrio celsitudinis tuae condemnatione percelli, deinde militia sententiae tuae, prout uisum tibi fuerit, 10 auctoritate priuari: hos uero, qui hanc secuti militiam cohortalina officia desoluerunt 1), a perperam quaesita militia prohiberi. DAT. VII KAL. SEPT. CONSTANTINOPOLI STILICHONE ET AVRELIANO CONSS. a. 400

6 2) IDEM AA. HADRIANO PPO. In exactionibus largitionum titularum iuxta ueterem consuetudinem palatinorum iudicibus incumbat instantia: ad hoc enim tantum uidentur emitti, 15 ut rectoribus uigilanter imminant. ET CETERA. DATA III KAL. MART. MED(IOLANO) VINCENTIO ET FRAVITO CONSS. a. 401

7 3) IDEM AA. LIMENIO COM. SACRARVM LARGITIONVM. Obseruandum esse censemus, ut bini in singulis iudicacionibus per singulas prouincias palatini dirigantur, ita ut singularum 15 librarum auri adiutores per 4) singulos multa constringat, si legis nostrae definitiones neglex- 20 erint uel minus idoneos destinauerint. Quibus haec cura debet esse praecipua, ut, periculo proprio notariis destinatis, super negligentia iudicium, si ita res exegerit, conquarantur, ne 2 eorum sit inpunita desidia. Indices quoque de eorum nominibus referre conuenit, quos com- 2 modis propriis magis quam utilitatibus publicis studere praeuiderint. Breues etiam quadri- 25 menstruos ad officium palatinum nouerint dirigendos, aurumque exactum ad sacras largitiones 25 sine ulla dilatione mittatur 5). DATA III KAL. MART. MED(IOLANO) VINCENTIO ET FRAVITO CONSS. a. 401

8 IMPP. THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AA. AD VOLVSIANVM PPO. Non amplius quam semel intra eandem prouinciam quicquam publici muneris palatinus exerceat, sed adiutoris suggestio gestis expressa teneatur, quae et nomen palatini et ei qui dirigendus 6) in eandem 30 1 prouinciam nihil ante commissum euidenter exprimat. Quod si aut huiusmodi sollempnitate neglecta aut repetito actu ad prouinciam missus fuerit palatinus, adiutorem officii et primicerium atque secundicerium triginta librarum auri poena percellat, nec uti licebit his fortasse praestigiis, quod eidem, non eadem tamen, possint gerenda committi: eundem enim palatinum 2 intra eandem prouinciam quicquam publici muneris iterum procurare non licet. Palatini uero 35 scient sibi cum prouincialibus nihil esse commune: iudicibus sane oportebit insistere et, si inter eos breues, quos ad prouinciam deferent, et eos, qui a prouinciarum tabulariis proferuntur, fuerit aliqua diuersitas, adscitis sibi in consilium ex prouincia quinque honoratis inter palatinum ac tabularium prouinciae moderator cognoscat et discussa breuium fide accelerari

A

1) deseruerunt (Wenck)? 2) iunge Iust. 10, 16, 11 3) § 1-3 = Iust. 1, 32, 1 4) per del. (Vesme) 5) esse mittendum Iust. 6) est ins. Mommsen

1 recognoscas] A, se (se om. B) cognoscant Iust. (CR), cognoscas Iust (M) persona A uel] ut A flagitab' (= flagitabis?) A, cf. 26, 28 3 apparacionem A praeparatur A cui] aut A 4 ut] aut A 5 mai] A 6 imp. A aa.] a. A comiti om. A quia] uia A 7 de- iectos] de*****iectos (deiectosiectos?) Aa 8 deberi A 11 a] ad A 14 aa.] a A 16 uigilant. A uicencio. A 18 liminio A 20 constringat A neglex- erint] Glosius, exigerint A 21 praecipua] Iust., praecipue A 22 negligentiam A conquaratur A ne] Iust., nec A 26 mart.] mai. Iust. (Hal.) uicencio A 28 imp.] mp. A aa.] a. A 30 subiestio A (non Ab 32 reptito A 34 eonim A 36 ad] in Aa 37 a] ad A 39 agnoscat A ha- accelerari A

4 exactionem iubebit aut censurae legum ueterum subiacebit. Nouerint sane prouinciarum moderatores nullam prorsus exactionis partem ad palatinum officium pertinere nec umquam his adminicula praebenda: sed nec susceptori quidem aut tabulario prouinciae palatinus incumbet neque a susceptore summam inlatorum neque nominatorios breues a tabulario postulat, cum haec omnis sollicitudo sit iudicis. Comitibus quoque titulorum, si quando eos ad prouinciam mitti ratio necessitatis exegerit, nulla adminicula de palatino dari iubemus officio, sed sola eis prouincialis apparitio parebit: poena uiginti librarum auri comitem titulorum et officium feriente palatinum, si quis palatinorum cuilibet comiti titulorum fuerit adiunctus.

DAT. III KAL. MART. RAVENN(A) FELICE ET TAVRO CONSS.

a. 428

XI DE OFFICIO COMITIS REI PRIVATAE¹⁾

1^a IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD HONORATVM CONSVLAREM BYZACII. *Si quid negotiorum fuerit acilitatum, in quibus aliquid commodi fiscalis appareat, ad officium rei privatae tua grauitas acta transmittat, ut instructione percepta, quid sibi met iuris auxilio debeat, agnoscat.* DAT. VI KAL. IAN. VALENTINIANO ET VALENTE AA. II CONSS.

a. 368

1²⁾ IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. MINERVIO COM. REI PRIVATAE. Manentibus fidei iussorum atque subsignationum meritis, et possessoribus in eadem qua nunc habentur conductione durantibus ad palatinorum curam et ad rationalium officia omnium rerum nostrarum et totius perpetuarii³⁾ iuris exactio reuertatur, nihilque omnino de exactione reddita, hoc est perpetuarii iuris uel⁴⁾ sacratissimae domus ad ordinarios iudices pertineat. Meminerint autem officia ordinariorum iudicum non leue fortunis suis imminere dispendium, nisi omnia reliqua⁵⁾ praeteriti temporis curauerint exigenda, quae penes conductores ipsorum desidia aut conuentia resederunt. DAT. X KAL. IAN. MED(IOLANO) CAESARIO ET ATTICO CONSS.

a. 397

2¹⁾ IDEM AA. FIRMINO COM. SACR. IARG. DIUAE MEMORIAE VALENTINIANO IUNIORI subreptum est, ut ordinariorum iudicum officiis actores seu conductores dominicos conueniendi licentia negaretur: et ideo ad rationales priuatae rei exigendorum fiscalium debitorum ex illo tempore cura translata est. Ad hanc tamen inutilem praeccepti nouitatem etiam illud adiectum est, ut, si quid in rei priuatae nostrae praediis sceleris esset admissum, quod pro sua atrocitate uelcisci potestas nisi ferro accincta non posset, exhibendorum reorum, nisi qui per dominicos deducerentur et defenderent actores, ordinario iudici copia non pateret. Quod ne deinceps fiat, hac sanctione prohibemus. DAT. VIII KAL. IAN. MED(IOLANO) HONORIO A. 30 VII ET EPTYCHIANO CONSS.

a. 398

3¹⁾ IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. VRSACIO COM. RERV. PRIVATARVM. *Si quis iudicum uir illustris uel praefectus urbi cognitionem comitiuae priuatarum debitam sibi met uindicandam censuerit uel tuitionem contra eiusdem sedis statuta praestiterit, ad quinquaginta librarum auri illationem poenae nomine eius officium teneatur, quam decet in articulo exigi*

a. 35

A : 11, 1, a. supplet Iust. 1, 33, 1: 11, 3 supplet Iust. 1, 33, 3

¹⁾ Iust. 1, 33 ²⁾ 7 ad ... 18 reuertatur = Iust. 1, 33, 2 ³⁾ hoc est emphyteuticarii ins. Iust. ⁴⁾ uel delet Mommsen ⁵⁾ ex principio hausta est Iust. 11, 74, 1: iunge 11 19, 4: cohaeret etiam cum 1, 16, 13 (Iust. 10, 19, 6) 2, 1, 11

3 suscepturi A 4 a] aut Aa summa A neque bis A 6 dari] dori (uia duri) Aa 7 eis] Aa, eius Ab 10 rubricam tradunt index A et index Paris. 4413 (cf. Additamentum I) et Iust. 1, 33, om. A 15 imp. A rei priuatae] ***** Aa, rerum priuatarum Iust. 16 et] Clossius, et ex A quam A 17 et ad] et Iust. 18 iuris Aa exactio Iust., exactione reddita hoc est (redd. h. e. del Ab) A ex u. 18 20 officio A sui A 21 exigenda] in exigenda peccata Aa, in exigenda Ab coibencia A 22 x om. Iust. (Hal.) ian.] mr. (me. Mo.) ian. Aa atti A 23 inscriptionem in uacuo spatio om. A, supplet Iust. iunioris A 25 icirco A 27 si quid] sicut A 29 ordinarios A 30 prohibemur A iun.] 11, 19, 4. 2, 1, 11 Iust. 10, 19, 6, iuli A a. III] XIII A euticiano A

mansuetudinis nostrae aenario sociandam. DAT. VI ID. AVG. RAVENNAE CONSTANTIO ET CON- STANTE CONSS. a. 414

[XII] DE OFFICIO PROCONSVLIS ET LEGATI¹⁾

1²⁾ IMP. CONSTANTINVS A. AELIANO PROCONSVLI AFRICAE. Omnes ciuiles causas et praecipue eas, quae fama celebriores sunt, negotia etiam criminalia publice audire debebis, tertia uel ut tardissime quarta uel certe quinta die acta conficienda iussurus. Quae omnia legati quoque coercitione commoniti obseruabunt. DAT. III KAL. NOV. TREV(IRIS)³⁾ CONSTANTINO A. III ET LICINIO III CONSS. a. 314. 315

2⁴⁾ IDEM A. AD PROCVLVM. Et publicae disciplinae interest et proconsulari conuenit dignitati, ut publicarum exactionum ceterarumque rerum curam et notitiam ad tuam redigas potestatem, ita ut non officialium instructione et uoce fraudulenta contentus sis, sed ipsorum iudicum curam responsionemque condiscas praefecti annonae et rationalium, si fidelis est ea instructio: ita enim⁵⁾ prouincialibus contra iniquas exactiones poterit subueniri. DAT. VII KAL. IAN.⁶⁾ CONSTANTINO A. V ET LICINIO CAES. CONSS. a. 319

3⁷⁾ IDEM A. AELIANO PROCONSVLI AFRICAE. Legati non solum ciuiles, sed et criminales causas audiant, ita ut, si sententiam in reos ferendam peruiderint, ad proconsules eos transmittere non morentur: ab omnibus enim iudicibus hoc obseruari oportet, ut supputato tempore competenti, quo necessaria causae criminalis instructio poterit adhiberi, maturam uel nocens poenam uel absolutionem innocens consequatur. DAT. K. OCT. CONSTANTINO A. ET 19 CONSTANTINO CONSS. a. 313 (320?)

4⁸⁾ IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. FLACCIANO PROCONSVLI AFRICAE. Officio, quod tuis meritis obsecundat, non curialem quemquam nec plebeia stirpe progenitum⁹⁾ uolumus adgregari: ac si qui erunt inter apparitores huiusmodi, restitui eos debitis muniis mox iubemus. Veteranorum filios militare permittimus, ut, licet diuersa condicione, paternam tamen teneant sub cingulo uiliore fortunam. DAT. NON. OCTOB. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. III ET ABYNDANTIO CONSS. a. 393

5¹⁰⁾ IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. SIMPLICIO PROCONSVLI ASIAE. Officium Hellesponti consularis aeternae recordationis patrem serenitatis nostrae adiit et expositis suis incommodis, quibus a uicariis apparitoribus urgebatur, orauit sub tuae sublimitatis agere potestate. Cuius allegationes humanae procliuus pius principem commouerunt¹¹⁾. DAT. VIII KAL. APRIL. CONSTANTINOPOLI ARCADIO A. III ET HONORIO A. III CONSS. a. 396

6¹²⁾ IDEM AA. VICTORIO PROCONSVLI AFRICAE ET DOMINATORI VICARIO AFRICAE. Apparitioni tuae et legatorum quadringentos de his dumtaxat, quos rei publicae membra non querentur sibi esse detractos, censuimus deputandos, ita ut, si modum hunc quisquam uitio temeritatis

A 11, 3 supplet Iust. 1, 33, 3

¹⁾ Iust. 1, 35 ²⁾ iunge 8, 10, 1. 9, 34, 2. 10, 15, 1. 11, 1, 2. 11, 7, 1 ³⁾ dat. VI id. Nou. Treu. acc. xv k. Mart. Carthagine 8, 10, 1 pp. v k. Mart. 9, 94, 2 ⁴⁾ iungenda est 4, 16, 1, fortasse etiam 4, 21, 1 ⁵⁾ ita enim, si fidelis est ea instructio Mommsen ⁶⁾ VIII k. mai. 4, 21, 1 ⁷⁾ usque ad u. 17 morentur = Iust. 1, 35, 1 ⁸⁾ usque ad u. 18 adgregari = Iust. 12, 55, 1 ⁹⁾ nec ex ceteris corporibus Iust. ¹⁰⁾ Iust. 1, 35, 2 ¹¹⁾ quod et nos obtinere censemus addit Iust. ¹²⁾ usque ad u. 34 deputandos = Iust. 12, 55, 2

3 de ... legati] index A cum Iust. 1, 35, in spacio uacuo om. A 6 confectendi A 8 a. III] aa. XIII A 9 proproculum A? 23 muni] A 24 licet A 26 III A 27 imp. A aa.] A helliponti A 30 prodiuus A 31 a. III om. A 32 aa.] a. A 33 de his ... 34 deputandos] censuimus deput. de his dumt., quos sibi esse detr. rei publ. membra non queruntur Iust.

excesserit, quānis libris auri per singulos negligentia iudicium, denis autem officium sine dilatione multetur. Quisquis igitur uel ex curiis uel ex ceteris corporibus in officio repertus fuerit, origini suae reddatur. Quod si praeter statutum numerum aliqui fuerint, quos ab omni nexu liberos uel curiae uel collegia forte non uindicerit, arbitrii tui officiique publicas necessitates instruant, ita ut idem circa statutum numerum officii tui permaneat annonarum numerus, qui hucusque seruatus est. DAT. XII K. IVN. MED(IOLANO) HONORIO A. IIII ET EUTYCHIANO CONSS. a. 398

¹⁾ IDEM AA. MESSALAE PPO. ET PRAEFECTO ANNONAE²⁾. POST ALIA: Antiquam exigendi consuetudinem in omni annonario ac superindicto canone seruandam esse censemus, ut submotis omnibus exactoribus, qui de diuersis officiis extra morem nunc usque directi sunt, officium proconsulare postulet, quod exigere consuevit, nec alienis se partibus impudenter inserat. ET CETERA. DAT. III KAL. OCTOB. ALTINO THEODORO VC. CONSS. a. 399

³⁾ IDEM AA. POMPEIANO PROCONSVLI AFRICAE⁴⁾. [Pr]anam licentiam iudicium his cancellis seueritatis includimus, ut, si quis proconsulum uicem propriae potestatis in legatum suum uelut ingratus nostro beneficio repraesentauerit, triginta librarum auri inlacione multetur: eademque condemnatione legatus ferietur. Primates quoque officii par poena contineat, nisi et deferentibus illicita et ambientibus obuiauerint. DAT. PRIDIE KAL. IAN. MED(IOLANO) STILICHONE ET AVRELIANO CONSS. a. 400

[XIII] DE OFFICIO COMITIS ORIENTIS⁵⁾

⁶⁾ IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. RVFINO PPO. ORIENTIS. In officio comitis Orientis non amplius quam DC apparitores habeantur, quos quidem publicis necessitatibus adeo nouimus abunde suppetere, ut per eos patrimonialium per Orientem possessionum maturetur exactio. DAT. III KAL. IVN. HERACLEAE ARCADIO III ET HONORIO II AA. CONSS. a. 394

[XIII] DE OFFICIO PRAEFECTI AVGVSTALIS⁷⁾

⁸⁾ IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. FLORENTIO PRAEF(ECTO) AVGVSTALI. Per Thebaidam atque Augustamnicam prouincias officium tuum et officia iudicium competentium omnia tributa exigere suscipere, postremo compellere iubemus, ita ut, si qui militares possessores in memoratis prouinciis fuerint, hi tantum per militare officium exigantur. Iam si qui de prouincialibus nostris ad inferenda quae debent audaces extiterint, ad nostram

A

¹⁾ inde a. u. 10 officium = *Iust.* 12, 55, 3: de iungendis cf. ad 1, 5, 12 ²⁾ uerba et praef. annonae, quae recte omittunt *Iust.* et leges iungendae, ex initio constitutionis integratae, quae fortasse praestat *Iust.* 12, 58, 2, compilatorum errore conficta esse suspicatur *Vesme* ³⁾ iunge 8, 10, 3, 9, 26, 2, 11, 1, 28, 12, 6, 27: cf. etiam 12, 1, 166, 13, 1, 18 ⁴⁾ Pompeiano suo salutem 12, 6, 27 ⁵⁾ *Iust.* 1, 36 ⁶⁾ usque ad 22 suppetere = *Iust.* 12, 56, 1: iunge 8, 4, 18, 12, 1, 139 ⁷⁾ *Iust.* 1, 37 ⁸⁾ *Iust.* 1, 37, 1 mutata

1 quinis] *Bardili*, qui in his A 5 tui] *Wench*, sui A 6 eutylichiano] euenio A 8 ppo.] ppto. (= praeposito?) A 9 canonis A 10 offium A 12 III k.] IIII k. 11, 7, 15, 14, 15, 6, VI (uel VI*) id. 1, 5, 12 altini 11, 7, 15 13 auam A 14 proconsulem A^a 16 eademque** cond. A^a legatur A feriaturo *Mommsen* 17 et] *Vesme*, in A 18 reliano A 19 de o. c. orientis] *index A et index Paris.* 4413 (cf. *Additamentum I*), mp. teod. archad. ***** aa. rufino A^a, quibus erasis uacuum spatium reliquit A^b 20 imp. A

aaa. ruf.] a. aruf. A ppo.] p. A ad rubricam tituli id est non amplius quam quingentis aparitoribus habeantur quas quidem . . . 22 subpetere et quasi magistri exactorem adscripsit *index Paris.* 4413 (cf. *Additamentum I*) 23 iun.] iungendae, ian. A heraclie A aa.] a. A 24 rubricam tradunt A et *index Paris.* 4413 (cf. *Additamentum I*) *agust Paris.* 25 augustal (= -lis?) A 26 augustamnicam A 27 competencium cum omnia A 28 hi] hi in A 29 inferanda A^a

clementiam referes, ut, ubi nos iusserimus, per castrenses milites exigantur. DAT. XIII K. 30 MART. CONSTANTINOPOLI HONORIO NP. ET EVODIO CONSS. a. 386

¹⁾ IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. RVFINO PPO. Praefectus Augustalis ordinariorum sub se iudicium examinandi flagitia ac super his referendi, non amouendi uel puniendi habeat potestatem. DATA PRIDIE NON. DEC. ²⁾ CONSTANTINOPOLI OLYBRIO ET PROBINO 5 CONSS. a. 394/5

XV DE OFFICIO VICARII³⁾

1 IMP. CONSTANTINVS A. AD SILVIVM PAVLV M MAG. ITALIAE. POST ALIA: Ne tua grauitas occupationibus aliis districta huiusmodi rescriptorum cumulibus oneretur, placuit has solas causas grauitati tuae iniungere, in quibus persona potentior inferiorem aut minorem iudicem 10 premere potest aut tale negotium emergit, quod in praesidali iudicio terminari fas non est, uel quod per eosdem praesides diu tractatum apud te debeat terminari. DAT. V K. MART. NICOM(EDIAE) PAVLINO ET IULIANO CONSS. a. 325

2 IMP. CONSTANTIVS A. AD CAESONIANVM VIC(ARIVM) AFRICAE. Relationes iudicium qui prouincias regunt nec non et rationalium ceterorumque, qui aliquid scientiae nostrae relatum 15 cupiunt, susceptas tua sublimitas nobis celeriter intimare debet. DAT. IIII KAL. OCT. PHILIPPO ET SALIA CONSS. ⁴⁾ a. 348

3 IDEM A. ILICO⁷⁾ CONSVL(ARI) NVMDIAE. Cum aliquid rectores prouinciarum ad nos referre uoluerint, id prius ad uicarium referatur, cui scriptum est, ut suggestiones uel relationes prosecutorum⁸⁾ ad comitatum meum transmittendas suscipiat et quod faciendum uiderit 20 expleat: quippe hoc praeter alia cursus quoque publicus magna releuatione firmabitur. DAT. III. NON. DEC. SIRMIO CONSTANTIO A. VI ET CONSTATE CAES. II CONSS. a. 353

4 IMP. IULIANVS A. AD MAMERTINVM PPO. Rectores prouinciarum sublimitas tua conueniat, ut cunctis de rebus, de quibus ad nos et ad uestram scientiam crediderint referendum, uicarios esse participandos sciant. ACCEPTA VIII ID. IVN. MAMERTINO ET NEVITTA CONSS. a. 362

5 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD DRACONTIVM VICARIVM AFRICAE. Officium uicariae per Africam praefecturae intra eum numerum colligatur, ut trecentos minime possit excedere, sicuti ceterorum uicariorum esse praecipimus. DAT. VIII KAL. FEB. MED(IOLANO) VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365

6 IDEM AA. AD CRESCENTEM VICARIVM AFRICAE. Si quando ex allectis uel susceptoribus aut tabularis quispiam ratiocinio siue fraude perhibetur obnoxius, non officialis ad exhibitionem eius dirigatur, sed rectori prouinciae rei indago mandetur. Ubi primum tamen sinceritas tua prouinciam introierit, requirat attente, quam ordinarius iudex iniunctis rebus dili-

A

¹⁾ *Iust.* 1, 37, 2 ²⁾ [pp. . .] inserit *Seeck Regesten* 87, 24 (*Rufinus perit v k. Dec. u. 395*) ³⁾ *Iust.* 1, 38 ⁴⁾ uicarium *Glossius* ⁵⁾ cum Constantis constitutio sit, imp. Constantius et Constans AA. expectes ⁶⁾ cf. *Seeck Regesten* 95 ⁷⁾ Italico scr., cf. C. I. L. 7012. 7013 ⁸⁾ per prosecutores *Wenck* ⁹⁾ requiritur Idem AA. et Gratianus A.

1 exequantur A^a 3 imp. . . honorius] 18 idem] dem A nimidae A 19 prius] sic *Iust.*, imp. ualentinian. (ualentian. Mo.) teod. (non primus) A 20 prosecuturum A^b, prosecutores A^a 21 reuelacione A 22 caes. II] cesaris A 23 iulianus] ppo. constantinus A: Constantius mortuus est a. 361, Mamertinus a Iuliano ppo. factus est (*Gratiarum actio c. 1 extr.*) 24 de quibus] quibus A uicar. A 26 imp. A 27 trescentos A 28 percepi-mus A 29 aa.] a. A 30 si] di A 31 fraudi A 32 prouincie A^a 33 introiere A 14 constantini. A 15 racionales A

gentiam efficaciamque detulerit: qui eorum titulum, de quibus instructus est, non ad plenum uel discussionem egisse uel satisfactionem deprehenditur curasse, fas erit eum pro neglecto utilitatis publicae dignam commotionis subire censuram. DAT. IIII K. MART. TREVERIS MODESTO ET ARINTHEO CONSS. a. 372

7 ¹⁾IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. ANTONIO PPO. In ciuilibus causis 5 uicarios comitibus militum conuenit anteferri, in militaribus comites uicariis anteponi, quotiensque societas in iudicando contigerit, priore loco uicarius ponderetur, comes adiunctus accedat: si quidem, cum praefecturae meritum ceteris dignitatibus antestet, uicaria dignitas ipso nomine eius se trahere indicet portionem et sacrae cognitionis habeat potestatem et iudicationis nostrae soleat repraesentare reuerentiam. DAT. VIII ID. IAN. GRATIANO A. IIII ET 10 MEROBAVDE CONSS. a. 377

8 ²⁾IDEM AAA. AD HESPERIVM PPO. Relationes uicariorum, si quando usus attulerit, ad nostram mansuetudinem deferantur. Nam etsi plura sunt, quibus etiam illustri censura tua inconsultis quoque nobis potest dare responsum, scimus tamen aliquanta esse, quae nisi auctoritas principalis oraculi soluere non potest: et relationes ³⁾ iudicium libenter audimus, ne 15 administratorum decrescere uideatur auctoritas, si eorum consulta ueluti profanorum preces a nostris adytis repellamus. DATA XII K. FEB. GRATIANO A. IIII ET MEROBAVDE CONSS. ⁴⁾ a. 377

9 IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. ⁵⁾ AD ALYPIVM. Omnes largitionales titulos laudabilitatis tuae officium more pristino curabit implere speciali cura et periculo, ut utique post hanc praereceptionem culpam cum rationalis officio communicare non possit, a quo 20 etiam ⁶⁾ curam alienam esse cognoscat. DAT. K. IVN. ⁷⁾ TREV(IRIS). ACCEPTA NON. IVL. VALENTE VI ET VALENTINIANO II AA. CONSS. a. 378

10 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD SYAGRIVM. Vic(ario) Africae aditus provinciae proconsularis inhibendus est tantumque ei consilii gratia in Thebestina ciuitate accessus pateat; canoni autem cogendo annonae praefectus imminet. Vestes largitionales sinceritatis tuae cogat officium, cui negotio etiam rationalis insistat, ita tamen, ut princepe loco apparitores tuos maneat et coactionis instantia et deceptionis inuidia. Vectigalia sane apud Karthaginem constituta uicariae praefecturae apparitio procuret. PP. Karthagine. DAT. VII KAL. SEPT. AVXONIO ET OLYBRIO CONSS. a. 379

11 IDEM AAA. IVSTIANO VICARIO PONTICAE. Cornicularios officii, quod meritis tuis paret, 30 institutam antiquitus ordinationem militiae repetisse cognouimus, ut peracto corniculario ⁸⁾ agentum in rebus numero conectantur. Sed diuina statuta obsistunt, quibus comperimus uirorum quoque illustrium praefectorum praetorio cornicularios, comitis quin etiam Orientis camelorum gregibus praeepto sic temporis ⁹⁾ praefici: quo uicariorum omnium corniculariis uariae erogationis in urbe Constantinopolitana constat impositam functionem. DAT. II NON. 35 APRIL. THESSAL(ONICAE) GRATIANO V ET THEODOSIO I AA. CONSS. a. 380

A

¹⁾ = Iust. 1, 38, 1 ²⁾ = Iust. 1, 38, 2 ³⁾ nam etsi... et relationes] relationes enim reliquis omissis Iust. ⁴⁾ post cons. Gratiani A. et Merobaudis Seeck *Regesten* 72 ⁵⁾ requiritur Idem AAA. ⁶⁾ eam? ⁷⁾ Ian. Seeck ⁸⁾ corniculo *Vesme*... ⁹⁾ Mommsen temptat sic [dato eo spat]o temporis

3 commotionis] *Clossius*, commotionis A
4 treuerunt A 5 imppp.] idem a. A 6 uicarios A^a 7 sociatas A 8 accedet A? (accedat *Clossius* p. 175) cum] cum ad A, om. Iust. 9 cognitionis] A^c Iust., cognitionis A^a?, cognicioneis A^b 12 aaa.] a. A ppom. A 14 dare] d. nobis A 15 libenter ***enter A^a audiuius A 17 a] an A repellamur A 18 imp. A aaa.] a. A 19 ut om. A 20 cum] ai A racionales A^a 21 accepit nonas iulii A 22 II aa.] a. II A 23 imp. A aaa.] a. A syagrium] siagrium * (m?) A^a: fuit mag. officiorum, cf. 7, 12, 2 uic. afr. ad inscriptionem trahit A 24 theuestinam ciuitatem] Mommsen, thebistina (teb. A^a) ciuitate A 25 accessus A^a 27 quocationis A ⁸⁾ hec A 30 aaa.] a. A tornicularius A 31 instituta A^b, institutus uel institut A^a 32 agentem A 33 praetorios A 34 uicarioum A^a 35 constantinopolitana A 36 gratiano... conss.] gratianu. teod. A

12 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. OMNIBVS VICARIIS. Singuli uicarii per dioeceses sibi creditas ter centenos tantum nouerint militare debere, ita ut, quicumque maiorum nexu curiis debentur, municipum functionibus reddantur et nemo priuilegii alicuius praetextu aut annositatis se defendat obstaculo. DAT. VI K. NOV. HONORIO NP. ET EVODIO 4 VC. CONSS. a. 386

13 ¹⁾IDEM AAA. HAVE TATIANE K. N. Officium dioeceseos Asiae, cuius octo prouinciarum ambitus per spatia latiora tenduntur, ducentorum ²⁾ niti apparitione praecipimus. DAT. IIII KAL. MAI. MED(IOLANO) TIMASIO ET PROMOTO CONSS. a. 389

14 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. EVSEBIO PPO. Cauendum est, ne qua ob canonem Africae fiat frumenti deceptio. Vicarium itaque uirum spectabilem per Africam uolumus in 10 proconsulari prouincia exactionis et transmissionis necessitates arripere. DAT. ³⁾ XIII K. IAN. ROM(AE) OLYBRIO ET PROBINO CONSS. a. 395

15 IDEM AA. AD VINCENTIVM PPO. Virum spectabilem uicarium septem prouinciarum reliqua praeteriti temporis exigere iubemus; recentia uero debita ordinarios iudices maturare decernimus, quibus tamen uicarium conuenit imminere. DAT. XIII K. IUL. MED(IOLANO) STILICHONE ET AVRELIANO CONSS. a. 400

16 IDEM AA. VIGILIO VICARIO HISPANIARVM. Nullum penitus honoratorum publica salutatione sine chlamydis indumento uicariam potestatem adire oportet. Officium itaque decem librarum auri multa tenebitur, si quis nostra statuta uiolare temptauerit. DAT. IIII IDVS SEPT. 19 MED(IOLANO) VINCENTIO ET FRAVITO CONSS. a. 401

17 IDEM AA. MESSALAE PPO. Virum spectabilem uicarium Africae, quem totius conlationis ac transmissionis cura constringit, iudicibus uolumus imminere, ut, quantum singulis quibusque mensibus conlatum sit quidue transmissum, maiore cautione disquirat, in eos procul dubio uindicaturus, quorum fuerit indicata desidia. ET CETERA. DAT. III KAL. OCT. ALTINO ⁴⁾ VICENTIO ET FRAVITO CONSS. a. 401

[XVI] (Br. VI) DE OFFICIO RECTORIS PROVINCIAE ⁵⁾

1 IMP. CONSTANTINVS A. RVFINO OCTAVIANO CORRECTORI LVCANIAE ET BRITTIORVM. Quicumque extraordinarium iudicium praefectorum uel uicariorum elicerit uel qui iam consecutus est, eius ⁶⁾ aduersarios et personas causae necessarias minime ad officium praefectorum uel uicarii pergere aut transire patiaris: sed de omni causa in tuo iudicio praesentibus partibus 30 atque personis ita his ⁷⁾ temporibus ipse cognosce, quae ex eo die computabis, ex quo causa in tuo iudicio coeperit inchoari, ut tunc demum, si ei qui extraordinarium iudicium postulerit tua sententia displicebit, iuxta ordinem legum interposita eam prouocatio suspendat

A: 15, 17 extat etiam in Paris. 4412 Vatic. reg. 1025, 16 r. in Br. (NMG)

¹⁾ iunge 8, 11, 5 ²⁾ expectes numerum ordinario (CCC) amplioem ³⁾ pp. Mommsen ⁴⁾ Messala ppo. Italiae fuit a. 399. 400: Altini Honorius IIII K. Oct. 399 fuit ⁵⁾ Iust. 1, 40 de off. praesidis ⁶⁾ eius] eum eiusque Mommsen ⁷⁾ ita his] statutis?

1 imp. A 3 necu^a A^a teste *Vesmie* municipium A reddantur] *Clossius*, debentur A, dentur Mommsen 4 euodio uic. A 6 idem a. abecuciane (—no A^a) kñ. uc. A 9 imp. A aa.] a. A ppo.] ppom. A 11 exacciones et transmissiones A 12 romo libro A 13 uencium A^a, uincium A^b 14 temporis* exigere debemus A^a 15 stilicoñ et aurelianu A^a 17 aa.] a. A 18 oportet A 19 nostra in statuta A 20 flauito A 21 idem... ppo.] interpretatio Paris. Vat. uirum Vat.^a africae] A, om. Paris. Vat.

consolacionis Paris.^a 22 ac] ad V constringit* (constringeret?) Paris.^a quibusque] A, quibus Paris. Vat. 23 culatum Paris. sit om. A dilbio Paris.^a 24 indicata] Mommsen, dicata A, deuota Paris. Vat. desidea Paris., desidia Vat. cetera] chychara Paris., om. Vat. subscriptionem om. Vat. 25 freuito A (Mo.) 27 a.] a. ad A correctoribus A briciorum A 28 iudicium A 29 causa necessarios A 30 omni] homini A 32 extraordinarium A 33 prouocatio] *Vesme*, prouocacionis A

atque ad suum iudicem transitum faciat. DAT. III NON. AVG. TREV(IRIS) CONSTANTINO A. IIII ET LICINIO IIII CONSS.¹⁾ a. 315

2 IDEM A. AD BASSVM. Decreta prouincialium non prius ad comitatum perferri oportet, quam singuli quique iudicantes ea inspexerint atque probauerint suaque adstructione²⁾ signerint. Si quid fiat contrarium, competens ultio exseretur. PP. VIII KAL. OCT. CARALI GALLICANO ET BASSO CONSS. a. 317

3 ³⁾ IDEM A. AD FELICEM PRAESIDEM CORSICAE. Cum sex menses transcurrerint, breues omnium negotiorum ab officio tuo descripti commeent ad scrinia eminentissimae praefecturae, ut his recensitis et ad scrinia nostra perlatis pandatur, quis iudicum et in quibus discingendis causis fidelem operam praestiterit, quo uel dignus praemium mereatur uel negligens coercionem incurrat: adeundi tuum iudicium de negligentia uel auaritia uel officii data prouincialibus facultate. De eo sane, qui pretio deprauatus aut gratia perperam iudicauerit, ei uindicta quem laeserit non solum existimationis dispendiis, sed etiam litis discrimine praebetur. DAT. VIII K. NOV. SIRMIO CONSTANTINO A. V ET LICINIO CAES. CONSS. a. 319

4 ⁴⁾ IDEM A. AD MAXIMVM. Praesides prouinciarum oportet, si quis potiorum extiterit insolentior et ipsi uindicare non possunt aut examinare aut pronuntiare nequeunt, de eius nomine ad nos aut certe ad grauitatis tuae⁵⁾ scientiam referre: quo prouideatur, qualiter publicae disciplinae et laesis tenuioribus consulatur. ET CETERA. DAT. IIII K. IAN. TREV(IRIS)⁶⁾ IANUARIO ET IVSTO CONSS. a. 328

5 IDEM A. SECVNDO PPO. ORIENTIS⁷⁾. Ordinarii iudicis prouinciarum rectoris⁸⁾ seu⁹⁾ uicaria potestas ut speculatrix debet prae gesta corrigere. Sed officiales uestrae celsitudinis et uicariae potestatis placet ab exactionibus amoueri et per prouincialia officia atque rectores cunctos exigi titulos. Nam si exactio minime impleatur, ante tribunal nostrum exhibitus capitis fortunarumque omnium periculum sustinebit. DAT. XIII KAL. MAI. CONSTANTINOPOLI²⁴ CONSTANTINO A. VIII ET CONSTANTIO IIII CONSS.⁷⁾ a. 329

6 ¹⁰⁾ IDEM A. AD¹¹⁾ PROVINCIALES. Praesides publicas notiones exerceant frequentatis per examina tribunalibus, nec ciuiles controuersias audituri secretariis sese abscondant, ut iurgaturus conueniendi eos nisi pretio facultatem impetrare non possit: et cum negotiis omnibus quae ad se delata fuerint exhibuerint audientiam, et frequens praeconis, ut adsolet fieri, inelamatio nullum qui postulare uoluerit deprehenderit, expletis omnibus actibus publicis priuatisque sese recipiant. ¹⁰⁾ Iustissimos autem et uigilantissimos iudices publicis adclamationibus conlaudandi damus omnibus potestatem, ut honoris eis auctiores proferamus processus, e contrario iniustus et maleficiis querellarum uocibus accusandis, ut censurae nostrae uigor eos

A

¹⁾ III et Licinio III (313) Seeck Regesten 55: in Treu. mendum latet ²⁾ adscriptione Clossius ³⁾ § 1 = Iust. 7, 49, 2: iunge 2, 6, 2 ⁴⁾ Iust. 1, 40, 2: iunge 7, 20, 5 ⁵⁾ ad praetorianae praefecturae Iust. ⁶⁾ a. 328 Constantinus non uidetur Treuiris fuisse: fuitne Ian. accepta... Treu., ut data sit a. 327? ⁷⁾ Secundus sub Iuliano ppo. Or. fuit: constitutionem a. 365 datam esse suspicatur Seeck Regesten 37 ⁸⁾ prou. rectoris glossa? ⁹⁾ seu] seu tua seu Mommsen ¹⁰⁾ § 1 = Iust. 1, 40, 3: iunge c. 7 et 2, 1, 1^b. 2, 5, 1^a 2, 26, 3, 3, 30, 4, 4, 5, 1, 11, 30, 16, 17, 11, 34, 1 ¹¹⁾ uniuersos ins. iungendae

2 IIII conss.] conss. A^a 4 adstructione A^b, atst*acione A^a: adscriptione Clossius 5 exseretur] Vesme, exseretur A caralis A 9 recensetis A 10 prestetit A 11 adeundis A auaria A 12 deprauatis A^a iudicauerint A 13 leserint A 14 VIII Iust. sirmii A^a v et lic.] Iust. cum 2, 6, 2, IIII et lic. IIII caes. A 15 a. ad] aa. A praesidem prou. A, qui haec ad inscriptionem trahit potiorum] A Iust. (M^a), potentiorum Iust. (PCR) 16 uindicta A 18 tenuioribus] Iust., minoribus A ianuarii A 19 ianuario A (non ianuari A^a) et om. A 20 a.] aa. A iudices pr. rectores seu uicarii A 22 placeat A 24 constantinopoli] constantino ppo. A 26 notiones] Wenck, naciones A 27 auditurij] Tex et Hall, auditoris A abscondant A iurgaturum A^b (A^a teste Mo.) 29 praeconis A 32 honoris] Iust., honorem A, honorum Hugo e] et A, et e (uel et ex) Iust. 33 iniustus et maleficiis q. u. accusandis] A Iust. (M), iniustus et maleficos q. u. accusandi Iust. (PCR)

absumat. Nam si uerae uoces sunt nec ad libidinem per clientelas effusae, diligenter inuestigabimus: praefectis praetorio et comitibus, qui per prouincias constituti sunt, prouincialium nostrorum uoces ad nostram scientiam referentibus. PP. K. NOV.¹⁾ CONSTANTINOPOLI BASSO ET ABLABIO CONSS. a. 331

7 ²⁾ IDEM A. AD³⁾ PROVINCIALES. Cessent iam nunc rapaces officialium manus, cessent inquam: nam nisi moniti cessauerint, gladiis praecedentur. Non sit uenale iudicis uelum, non ingressus redempti, non infame licitationibus secretarium, non uisio ipsa praesidis cum pretio: aequae aures iudicantis pauperibus ac diuitibus reserentur. Absit ab inducendo eius qui officii princeps dicitur depraedatio. Nullas litigatoribus adiutores eorundem officii principum concussiones adhibeant; centurionum aliorumque officialium parua magnaque poescitium intolerandi impetus oblidantur, eorumque, qui iurgantibus acta restituunt, inexplata auditas temperetur. Semper inuigilet industria praesidialis, ne quicquam a praedictis generibus hominum de litigatore sumatur: qui si de ciuilibus causis quidquam putauerint esse poscendum, aderit armata censura, quae nefariorum capita ceruicesque detruncet, data copia uniuersis qui concussi fuerint, ut praesidum instruant notionem. Qui si dissimulauerint, super eodem conquerendi uocem omnibus aperimus apud comites prouinciarum aut apud praefectos praetorio, si magis fuerint in uicino, ut his referentibus edocti super talibus latrociniiis supplicia proferamus. DAT. K. NOV.⁴⁾ CONSTANTINOPOLI BASSO ET ABLABIO CONSS. a. 331

INTERPRETATIO. Officiales omnium iudicum uenales esse non audeant nec pretium de introitu occurrentium aut litigantium uel egressu requirant. Et interpellantes tam diuites quam pauperes sine ullo praemio audiantur. Quod si rapaces esse uoluerint, gladio puniantur aut certe de eorum rapacitate dominicis auribus referatur.

7^a IDEM A. AD PERICLEM PRAESIDEM. In officiales praefectorum cursum publicum lamiantes uel praua contra utilitatem publicam molientes uindicandi tibi dedimus potestatem, ita ut praefectos de eorum culpa facias certiores. DAT.⁵⁾ X KAL. NOV. NICOPOLI CONSTANTIO ET ALBINO CONSS. a. 335

7^b ⁶⁾ [IMP. IULIANVS A. . . . .]

8 ⁷⁾ IDEM A. SECVNDO PPO. Quaedam sunt negotia, in quibus superfluum est moderatorem exspectari prouinciae: ideoque pedaneos iudices, hoc est qui negotia humiliora disceptent, constituti damus praesidibus potestatem. DAT. V KAL. AVG.⁸⁾ ANTIOCHIAE MAMERTINO ET NEVITTA CONSS. a. 362

8^a IMP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD AFRONIANVM PV. Potioris gradus iudicibus ab inferioribus competens reuerentia tribuatur. Sed ubi publica tractatur utilitas, etsi minor

Br. (NMG) ad c. 7: c. 8 ex nonnullis libris mss., imprimis ex libro P. Danielis restituit Gothofredus: c. 7^a supplet Iust. 1, 40, 4, c. 8^a Iust. 1, 40, 5

¹⁾ d. k. Aug. pp. k. Sept. 11, 30, 16, 17, 11, 34, 1, d. k. Aug. 2, 5, 1^a (Iust. 3, 19, 2) 2, 26, 3, 3, 5, 1^a, 3, 30, 4, 4, 5, 1 ²⁾ cf. p. 36 n. 10 ³⁾ uniuersos ins. iungendae ⁴⁾ cf. n. 1 ⁵⁾ pp. uel acc. scr. ⁶⁾ ex inscriptione c. 8 colligitur unam pluresue Iuliani constitutiones hoc loco interdicisse ⁷⁾ Iust. 3, 3, 5: genuinum c. 8 inscriptione et subscriptione omissis seruauerunt Inscriptiones editae in suppl. C. I. L. III n. 459, 14189 ⁸⁾ mensis dubius: Iulianus secundum 7, 4, 8 nondum Antiochiam uenit

1 effuge d. inuestigauimus A 5 idem] A, nisi moniti non M, si moniti non G uenalis M iudices N uerbum G 7 infamet G licitationis M, litigationibus G 8 aures] auctoris M^a, auctores M^b iudicantes N ab] ad N 9 officio NG^a uel G¹ nullas] M, nullus N, nulla G^a, ulla G^b litigatoris M corundem N officium G 10 concutiones M, concussionibus N intolerandi om. G¹ (sic) 11 oblidantur] oblidandus (obligandus G^b) est G que om. G 12 auditas N praesidialis N ne quicquam] G, nec quisquam NM 13 sil] se N 14 adheret N detuncit G¹ 15 notionem N (Mo.) 16 eandem conquirendi G apud comitis] M, apud ** com. cunctos G, quae cunctis apud com. N 17 praefectos] M, praefectum NG uicino] uino G^a fuerit G^b edoctus G^a 18 subplici G^a referamus G albino G 29 a.] aa. Gothofredus 30 expectari] Gothofredus et Iust. (Bamb.), expectare Iust. (CRM) distituenti Gothofredus

iudex ueritatem inuestigauerit, nulla maiori inrogatur iniuria. Sane qui insignia dignitatis ad hoc exercet, ut indignis iniuriis existimet adficiendos eos, qui officia cum potestate moderantur, non declinabit nostrae indignationis aculeos. DAT. V KAL. IVN. ANCYRO DIVO IOVIANO⁹) ET VARRONIANO CONSS. a. 364

9^a) IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. HAVI ARTEMI CARISSIME NOBIS. Iudex sibi hanc⁵ praecipuam curam in audiendis ac discingendis litibus inpositam esse non ambigat, ita ut non in secessu domus de statu hominum uel patrimoniorum sententiam ferat, sed apertis secretarii foribus intro uocatis omnibus aut pro tribunali locatus et ciuiles et eriminales controuersias audiat, ne congruae ultionis animaduersione cohibeatur. Absit autem, ut iudex popularitati et spectaculorum editionibus mancipatus plus ludicris curae tribuat quam seriis actibus. 10 DAT. KAL.³) OCTOB. AQVILEIA DIVO IOVIANO ET VARRONIANO CONSS. a. 364

INTERPRETATIO. Iudex hanc sibi praecipuam curam inpendendam esse cognoscat, ut litigantium causas iugiter adhibita aequitate discutiat, sciturus non se in secretis domus aut in quibuscumque angulis finitiuam sententiam prolaturum: sed apertis domus suae ianuis intromissisque turbis, ut neminem lateat, quid secundum legum uel ueritatis ordinem fuerit iudicatum.

9^a) IDEM AA. ARTEMIO PRAESIDI. Cum ad quamlibet urbem mansionemue accesseris, protinus horrea inspiciere te uolumus, ut deuotissimis militibus effloratae et incorruptae species¹ praebentur. Nam si per incuriam officii grauitatis tuae sartorum tectorum neglecta procuratione aliqua pluuuis infecta perierint, iam ad damnum tuum referentur. DAT. VIII KAL. 20 SEPT. ARELATE DIVO IOVIANO ET VARRONIANO CONSS. a. 364

10^a) IDEM AA. AD VALERIANVM VICARIVM HISPANIARVM. Libellos iudicibus, postquam se receperint, uetamus offerri, ne super alienis causis uel statu pronuntient, quando ab officii conspectu atque ab oculis publicis recesserint. PRAELATA⁵) VI ID. SEPTEMB. VERONAE⁶) VA- 24 LENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365

INTERPRETATIO. Iudices, postquam se de consessu publico in domo sua receperint, libellos a litigatoribus non accipiant nec sine officio suo de causis alienis uel de statu aliquid cognoscant.

11 (12) IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD VIVENTIVM PPO. Vnusquisque iudex in his locis sedem constituat, in quibus oportet omnibus praesto esse rectorem, non³⁰ 1 deuerticula deliciosa sectetur. Addimus sane, ut eius, qui prouinciae praesidentem propria possessione susceperit, ager, quem diuersorium habuerit praedictus in transitu, fisci uiribus uindicetur. Ita enim iudices mansiones instruere et instaurare nitentur. DAT. KAL. APRIL. TRIV(ERIS) VALENTINIANO NP. ET VICTORE CONSS. a. 369

Br. (NMG) ad c. 9. 10. 12: c. 9^a supplet Iust. 10, 26, 2, c. 11 Appendix 1, 26 (E Ottob. 2225 Montisp. 84 Paris. 4419 Paris. n. a. 1631)

¹) fuit imp. Iouianus A. et infra dat. v non. Ian. Iouiano (Seeck) ²) cf. p. 37 not. 6
³) XIII k. 6, 36, 6, III k. 8, 5, 21 ⁴) iunge 9, 3, 4 ⁵) litteris uc. uicarii ins. 9, 3, 4
⁶) Veronae hoc tempore Valentinianus non fuit: Gerona Seeck

5 habe NM, habeat G^a, om. G^b artimi M caris (carus N^a) seme N sibi iudex G 6 ac] aut N descingendis M, distinguendis N, discernendis G 7 secretariis N 8 controuertia M 9 audeat N ne] nec N animaduersione M, animae aduersione N, animaduersione G iudex popul in litura M^b popularitate G 10 exspectaculorum G edictionibus N lucris M^aG seriei G actionibus N 11 aquileia] N, aquil. MG iuuiiano N, iuliano G barroniano N, ursino G 12 curam] M, curam in audiendis litibus NG 18 effloratae] Iust. (O cum Graecis), deflorate Iust. (KIX) 22 aa.] a. M, aug. N uicarium] L cum 9, 3, 4, uc. N, uu.

cc. G, agentem uicarium M hisp.] hisp. augg. N libellus N, libellos G 23 causus G officio N 24 publici N praelata] dat. G vi] VII G, om. N sept.] semper Gⁱ 25 aa. om. G 26 donnm suam N 29 imp. ualent. et ualens aa. E Par. 4419 Par. n. a. 1631 30 in his] nihil Ott. Mont. 31 deuerticula] diuersi cura Par. n. a. 1631 deliciosa] Paris. 4406. (ex E. descriptus), religiosa E cum reliquis eius qui] Ott. Mont., quis qui E Par. 4419, quisque E, quis in Par. n. a. 1631 prouintia Par. n. a. 1631 praesidentae Par. 4419, praesidem tempore Ott. Mont.

12 (11) IDEM AAA. AD PROBVM PPO. Prouinciis praesidentes per omnium uillas sensim atque usitatum uicosque cunctos discurrant et ultro rimentur a singulis, quid unusquisque compulsor insolenter egisset aut cupide. Is enim, de quo aliqua ad nos querella peruenit, ad ultimam poenam rapietur. DAT. K. APR. TRIV(ERIS) VALENTINIANO NOB. PVERO ET VICTORE VC. 4 CONSS. a. 369

INTERPRETATIO. Iudices prouinciarum operam dare debent, ut per singulos agros et loca sollicita inquisitione discurrant et per se, qualiter in solutione publici debiti cum possessoribus agatur, agnoscant. Cuius rei curam si implere neglexerint, querellam ciuium non dubitent in se seuerissime uindicandam.

13 IMPPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. AD ANTONIVM PPO. Ne quis domum¹⁰ iudicis ordinarii postmeridiano tempore ex occasione secreti ingredi familiariter affectet eiusdem dumtaxat prouinciae, siue notus iudici siue etiam ignotus, gestet tamen¹) honoris auctoritatem praeferens. DAT. V KAL. AVG. MOGONTIACO GRATIANO A. IIII ET MEROBAVDE CONSS. a. 377

INTERPRETATIO. Ne quis notus aut ignotus, eius tamen prouinciae homo meridianis horis aut secretis iudicem uideat. 15

13^a) IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. CYNEGIO PP. Civitas Rhodiorum iniuriam suam non tam decenter quam sero conquesta est. Vnde inuolabili obseruatione sancimus, ut, quoniam tempore hiemis nauigatio saepe periculosa est, semper incerta, in illis quinque urbibus, quae potiores esse ceteris adseruntur, uicissim hiemandum sibi iudices recognoscant. Quod si cuiquam tale existat ingenium, ut praecepta nostra contemnat, quingenta ab eo argenti librae, centum ab eius officio, si aliter factum fuerit, fisci uiribus inferantur. DAT. V ID. DEC. CONSTANTINOPOLI ARCADIO ET BAVTONE CONSS. a. 385

13^b) IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. CYNEGIO PP. Qui ordinariam gesserit dignitatem, quidquid ex uenturae delegationis titulis profugauerit, cum dispendio pudoris atque fortunae de propriis facultatibus intra prouinciam positus inferre debet. DAT. 25 VII KAL. IVN. CONSTANTINOPOLI HONORIO NP. ET EVODIO CONSS. a. 386

13^c) IDEM AAA. CYNEGIO PP. Ne quis iudicum in prouincia sua praefecturam uel palatinum uel militem uel ex his etiam omnibus, qui antea in huiusmodi officiis fuerunt commutati, intercessorem (id est exsecutorem) cuiusquam litigatoris petitione in quolibet seu priuato seu publico negotio putet esse tribuendum. Nam peccantem circa consulla caelestia cum suo officio non solum detrimentum famae, sed etiam patrimoniorum damna comitentur. DAT. NON. AVG. CONSTANTINOPOLI HONORIO NP. ET EVODIO CONSS. a. 386

13^d) IDEM AAA. POLEMIO PP. ILLYRICI. Nullus prouinciae moderator augustissimam urbem sine iussione adire audeat. Nam si quem patuerit contra decreti nostri praecepta uenisse, is congrua condemnatione plectetur. DAT. X KAL. IAN.²) MEDIOLANI POST CONSVLATVM TIMASII 55 ET PROMOTI. a. 390

13^e)³) IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. THEODORO PPO. In fiscalibus debitis, hoc est annuariis ceterisque titulis, qui ad arcam eminentissimae pertinent praefecturae, nec non et in iis debitis, quae rationalis usurpat officium, rectores prouinciarum constringantur et eos necessitas maneat exigendi, a quibus expectatur auctoritas. DAT. VIII KAL. IVN. MEDIOLANI HONORIO A. IIII ET EPTYCHIANO CONSS. a. 398

Br. (NMG) ad 16, 12: 16, 13 ex libro Pithoeano deperdito restituit Cuiacius, inscriptio subscriptio et interpretatio extant in libro Leidensi Vossiano 4, interpretatio sola in Fuldensi D I: 16, 13^a—13^d. 13^f supplet Iust. 1, 40, 6—10. 12: 16, 13^e supplet Iust. 10, 19, 6

¹) gestet tamen] extet tametsi Gothofredus, gesti tamen Mommsen: cf. 1, 20, 1
²) Iul. Seeck ³) iunge 2, 1, 11

1 idem aaa.] idem a. et gratianus aa. (aa. aut] autem G 4 k.] x kl. N triu. M, triuer. N, om. G) MG, imp. ualentinianus ualens et treueris G nob. p.] II pp. N, septimo G gratianus augg. N ulla N 2 usitatem N et uictore om. G 13 morontiaci Pith., mo- discurrunt N^a compulsus G 3 egisse N rociano Leid. gratiano om. Pith. Leid.

- 13^f IDEM AA. LIMENIO COMITI SACRARVM LARGITIONVM. *Nullum palatinis tibi obsecundantibus cum prouincialibus uolumus esse commercium: sed iudices scire debebunt hoc sibi praecipue esse commissum, ut ipsi a prouincialibus exigant et consueta deposcant, palatinum uero possessor non horreat, qui non sibi, sed iudicibus atque officiis praeceptus est imminere.* 4
DAT. VI KAL. APRIL. a. 401¹⁾
- 13^e IDEM AA. CLEARCHO PPO. ILLYRICI. *Per Illyricum, in quo plurima et maxima necessitatum publicarum emolumenta officiis constat praesidalibus expediri, centeni numero singulis iudicibus obsecundent: nec ultra hunc modum uel ad militiam ullus adspiret uel conuentia iudicium perseueret. Adhibendi autem sunt ad huiusmodi ministeriorum obsequia non illi, qui uano militiae nomine immania lucra sectentur, sed qui necessitatem officii sollicitudinibus 10 debitis exsequantur.*
- 13^h ²⁾IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. HADRIANO PPO. *Iudices, quos circa profliganda aerarii nostri compendia negligentes ac desides fuisse constiterit, omnia, quae in administratione positi perceperunt, emolumenta reddere compellantur.* DAT. III K. MART. MEDIOL(ANO) 14 VINCENTIO ET FRAVITO CONSS. a. 401
- 14 ³⁾IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. THEODORO PPO. *Moderatores prouinciarum curam gerere iubemus, ne quid potentium procuratores perperam inliciteque committant.* DAT. VII K. DECEMB. RAV(ENNA) BASSO ET PHILIPPO CONSS. a. 408
INTERPRETATIO, Iudices prouinciarum summam sollicitudinem habere debent, ne actores potentum aliquid circa inferiores personas inlicite iniusteque committant. 20
- 15 IDEM AA. MONAXIO PP. *Omnes per prouincias apparitores pro inueterata auctoritate iuxta motum iudicis nudatos uerberibus, si ita res tulerit, subiaccere praecipimus, ut et facilis exsecutio rerum publicarum sit et officiorum insolentia comprimat et iudicium seueritati competens reddatur auctoritas.* DAT. VI KAL. IAN. HONORIO VIII ET THEODOSIO V AA. CONSS. a. 412

[XVII] VT NVLLI PATRIAE SVAE ADMINISTRATIO SINE SPECIALI PERMISSV PRINCIPIS PERMITTATVR 25

- 1 IMPPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAAA. EVTROPIO PPO.⁴⁾ *Ne quis sine sacrilegii crimine desiderandum intellegat gerendae ac suscipiendae administrationis officium intra eam prouinciam, in qua prouincialis et ciuis habetur, nisi hoc cuidam ultronea liberalitate per diuinos adfatus imperator indulgeat.* DAT. XVI KAL. AVG. ARCADIO 30 A. ET BAVTONE CONSS. a. 385?

[XVIII] DE OFFICIO RATIONALIS SVMMARVM ET REI PRIVATAE

16, 13^f supplet Iust. 1, 40, 10, 16, 13^e Iust. 12, 57, 9, 16, 13^h Iust. 10, 16, 11: 16, 14 tradit Br. (NMG) 1, 6, 5: 16, 15 supplet Iust. 1, 40, 12: 17, 1 suppleui ex Iust. 9, 23, 3 addita rubrica Iust. 1, 41: rubricas titulorum 18—21 tradit index Parisinus 4413 (u. Additamentum I)

¹⁾ cf. 1, 10, 7 ²⁾ iunge 1, 10, 6 ³⁾ Iust. 1, 40, 11 ⁴⁾ Eutropius ppo. occurrit a. 380. 381.

10 immania] Iust. (O), inania Iust. (KX) 17 procutores G^a inliciteque] M, inlicite 16 aa.] aug. N theodoto G ppo.] pp. NG, incesteque uel iniusteque libri in Iust. ppo. N, ppo. praetorio (praetario G¹) G VII] NM, VI Iust., om. G facta G Iust. (PL) prouinciarum] Iust., prouinciae NMG

[XVIII] DE OFFICIO PRAEFECTI VIGILVM¹⁾

- 1 IMPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. NEBRIDIO PV. *Praefecti uigilum huius urbis nihil de capitalibus causis sua auctoritate statuere debent, sed si quid huiusmodi euenerit, culmini tuae potestatis referre, ut de memoratis causis celsiore sententia iudicetur.* a. 387²⁾

[XX] DE OFFICIO PRAEFECTI ANNONAE³⁾ 5

- 1 ⁴⁾IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. MESSALAE PPO. *Praefectus annonae canonem, qui ad officium suum pertinet, per compulsores suos exigat, et cum officio suo retineatur obnoxius, qui ad implendum canonem deuotionis suae exactionem non ostenderit.* a. 399?

[XXI] DE OFFICIO TRIBVNI VOLVPTATVM 10

[XXII] (Br. VI) DE OFFICIO IVDICVM CIVILIVM⁵⁾

- 1 ⁶⁾IMPPP. ARCADIVS HONORIVS ET THEODOSIVS AAA. CVRTIO PPO. *Honorati, qui lites habere noscuntur, his horis, quibus causarum merita uel fata penduntur, residendi cum iudice non habeant facultatem nec meridianis horis a litigatoribus iudices uideantur. Quina itaque pondo auri tam iudici quam eius officio atque honoratis parem multam adscribendam esse 15 cognoscas, si quis contra praeceptum huiusmodi uenire temptauerit.* DAT. III NON. FEBRVAR. ROM(AE) BASSO ET PHILIPPO CONSS. a. 408
INTERPRETATIO. Honorati prouinciarum, id est ex curiae corpore, si et ipsi in lite sunt constituti, tempore, quo causae a iudicibus uentilantur, cum iudice non resideant, et litigatores meridianis horis iudicem non saluent. Si aliud praesumpserint, multam supra scriptae legis 20 exsoluant.
- 2 ⁷⁾IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. ANTHEMIO PPO. *Si quis pro publicis functionibus, quae flagitantur, aliquo se defendere temptet munimine, adeat iudicem et promat, quae duxerit adserenda: quem si iudex, quod non arbitramur, minus audire maluerit, ipse quidem administrator triginta librarum auri, apparitio uero eius quinquaginta feriatur dispendio.* DAT. 25 XIII KAL. AVG. CONSTANTINOPOLI HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS. a. 409

[XXIII] (Br. VII) DE OFFICIO IVDICVM MILITARIVM⁸⁾

- 1 ⁹⁾IMPPP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. COMITIBVS ET MAGISTRIS VTRIVSQVE MILITIAE. *Numquam omnino negotiis priuatorum uel tuitio militis uel executio tribuatur.* 29 DAT. PRIDIE ID. FEB. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. III ET ABVNDANTIO VC. CONSS. a. 393
INTERPRETATIO. Nulli penitus in ciuilibus causis militaris uel tuitio uel executio deputetur.

rubricas 19—21 tradit Paris. 4413: 19, 1 supplet Iust. 1, 43, 1: 20, 1 restitui ex Iust. 12, 58, 2: 22, 1, 23, 1 extant in Br. (NMG): 22, 2 supplet Iust. 1, 45, 2

¹⁾ Iust. 1, 43 ²⁾ cf. Seeck Regesten 123 ³⁾ Iust. 1, 44 ⁴⁾ de iungendis cf. ad 1, 5, 12 ⁵⁾ Iust. 1, 45 ⁶⁾ usque ad 6 facultatem = Iust. 1, 45, 1 ⁷⁾ iunge 12, 8, 1. 13, 5, 33 ⁸⁾ Iust. 1, 48 ⁹⁾ Iust. 1, 46, 1

4 referri Iust. 11 ciuiliu iudicium Iust. 17 rom.] rauennae Iust. (Hal.), om. G 12 cortio N, cursio G 13 horis] honoribus G 19 causae] M, c. aliorum N, c. illorum G penduntur] NMG Iust. (libri meliores), panduntur Iust. (deteriores) 14 quina] quinque G 28 magistris] magistratibus G 29 negotiis] in neg. Iust. milites N, militaris G Iust. 15 pondera G atque] M, et NG 16 cognoscant NG¹, cognoscat G² III] III G 30 id.] kl. G III] III G uc.] M, uu. cc. N, om. G

- 2 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. MONAXIO PPO. *Praecipimus, ne quando curiales uel priuatae condicionis homines ad militare exhibeantur iudicium uel contra se agentum actiones excipiant uel litigare in eo cogantur. Interminationem autem quinquaginta librarum auri aduersus comitianum officium proponi decernimus, si quid contra haec aliquando temptauerit.* DAT. VI KAL. SEPT. EVDOKIOPOLI THEODOSIO A. VII ET PALLADIO CONSS. a. 416
- 3 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. EVSTATHIO PP.¹⁾ ET NESTORIO PP. ILLYRICI. *Nullus eorum, qui sacramentis inhaerere desierit, uel uolens permittatur uel inuitus militare cogatur obseruare iudicium: sententiis, quae non his obseruatis latae fuerint, nullam firmitatem habentibus, nisi forte reperiat ibi tempore militiae coepta cognitio: tunc enim uelut necdum cingulo deposito sub militari iudice rem tractari finiriue praecipimus, nisi principali beneficio specialiter indulto quidam ex his sese defendant.* a. 421—422
- 4 IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. MACEDONIO MAGISTRO MILITVM. *Nemo post depositum cingulum priuatae uitae redditus ob negotium, quod militiae causa est ei exortum praestandi ratiocinii gratia eius numeri, in quo militauit uel quem ipse gessit, a quocumque pulsatus fori praescriptionibus utatur. Vnumquemque enim super huiusmodi causis, id est publicis, quas dum militaret exercuit, super ratiociniis militaribus, per quae suos contubernales adfixisse adseritur, in militari oportet iudicio respondere, in quo et instructio sufficiens et nota testimonia et uerissima possunt documenta praestari.* DAT. PRID. K. IVN. CONSTANTINOPOLI ASCLEPIODOTO ET MARINIANO CONSS. a. 423

[XXIII] (Br. VIII) DE OFFICIO IVDICVM OMNIVM²⁾

- 1 ³⁾ IMP. CONSTANTINVS A. AD DOMITIVM CELSVM VICARIVM. *Nemo iudex officialem ad eam domum, in qua mater familias agit, cum aliquo praecepto aestimet esse mittendum, ut eandem in publicum protrahat, cum certum sit debita eius, quae intra domum considerato sexu semet contineat, domus eius uel cuiuscumque rei habita distractione publicis necessitatibus posse seruari. Quod si quis in publicum matrem familias posthac crediderit protrahendam, inter maximos reos citra ullam indulgentiam capitali poena uel exquisitis potius exitii suppliciiis⁴⁾ plectetur.* DAT. III ID. IANUAR. TREV(IRIS) SABINO ET RVFINO CONSS. a. 316
- INTERPRETATIO. Nullus iudicum matronam in domo sua residentem per quemcumque apparitorem ad publicum aestimet protrahendam, sed circa eam pro sexus reuerentia conuenientia honesta seruetur: cum, si quid eam debere constiterit, constrictis eius auctoribus possit exsolui. Nam si quis contra fecerit, summo supplicio se adficiendum esse cognoscat.
- 2 IDEM A. ANDRONICO. *Si contra pupillos, uiduas uel⁵⁾ morbo fatigatos et debiles intrapatratum fuerit lenitatis nostrae iudicium, memorati a nullo nostrorum iudicum compellantur comitatu nostro sui copiam facere. Quin immo intra prouinciam, in qua litigator et testes uel instrumenta sunt, experiantur iurgandi fortunam, atque omni cautela seruetur, ne terminos prouinciarum suarum cogantur excedere. Quod si pupilli uel uiduae alique fortunae iniuria*

23, 2 *supplet Iust.* 1, 46, 2: 23, 3 *Iust.* 12, 46, 4: 23, 4 *Iust.* 1, 46, 3: *ad* 24 r. 1 Br. (NMG)

¹⁾ Orientis *suppl.* ²⁾ *Iust.* 1, 48 ³⁾ *Iust.* 1, 48, 1 ⁴⁾ uel exquisitis p. e. supplicis *om. Iust.* ⁵⁾ diutino *ins. Iust.*

21 iud. omnium] diuersorum iud. *Iust.*
22 celsu N (Mo.), uel celsum M uicarium]
G *Iust.*, uu. cc. M, uc. cons. N officialem]
ex officialibus G 23 aget N 24 consi-
deratu N 25 habet N publico G
27 citra ullam] *dett. cum Iust.*, citra illam M,
citra N, ullam citra G indiligentiam N
28 exitii supplicii] *dett.*, exitiis NM, exitiis

suppliciiisque G plectatur NG III] III G
triu. M, treueris G sabiniano M rufo G
33 a. ad andronicum *Iust.*, andronico aug. N
uel] et N 34 iudicio G²⁾ (non G^{b)} memo-
ratae N 35 prouintia N litigator NG
testes] t. sunt G 36 seruaturus (-ros N^{b)}
ne N, seruentur nec G 37 aliaeque NG
iniuriam NG

- miserabiles iudicium nostrae serenitatis orauerint, praesertim cum alicuius potentiam perhorrescent, cogantur eorum aduersarii examini nostro sui copiam facere. DAT. XV KAL. IVL. CONSTANTINOPOLI OPTATO ET PAVLINO CONSS. a. 334
- INTERPRETATIO. Si quicumque aduersus pupillos, uiduas et aegrotos nostra praecepta meruerit, eos de locis suis commouendi uel extra prouinciam suam usquam penitus protrahendi licentiam submouemus ut ibi causam suam dicant, ubi instructores esse et testimonia possint facilius inuenire. Sane si ipsi, quorum fatigationi consulimus, nos crediderint expetendos, huic uoluntati eorum ueniendi aditum non negamus, ita ut aduersarii eorum sub praesentia principis adesse per rectorem prouinciae compellantur.
- 2^a ¹⁾ IDEM A.²⁾ ALBINO. *Et in maioribus et in minoribus negotiis appellandi facultas est. 10 Nec enim iudicem oportet iniuriam sibi fieri existimare eo, quod litigator ad prouocationis auxilium conuolauit.* DAT. VII ID. APRIL. MARCELLINO ET PROBINO CONSS. a. 341
- 3 ³⁾ IMP. IULIANVS⁴⁾ A. AD MAMERTINVM. *Conuentis rectoribus a sublimitate tua edi non minus criminalia acta quam ciuilia iubemus, his uidelicet, quorum salus ad discrimen uocatur. 14 DATA XI KAL. DEC. ANTIOCHIAE⁵⁾ IULIANO A. IIII ET SALLVSTIO CONSS. a. 363*
- 4 IMPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. PARS ACTORVM IN CONSISTORIO GRATIANI A. GRATIANVS A. DIXIT. *Det operam iudex, ut praetorium suum ipse componat. Ceterum neque comiti neque rectori prouinciae plus aliquid praestabitur, quam nos concessimus in annonis seu cellariis. ET CETERA. ACTVM IN CONSISTORIO MEROBAUDE II ET 19 SATVRNINO VV. CC. CONSS. a. 383*
- INTERPRETATIO. Iudicem praetorium suum de proprio debere componere et nihil a prouincialibus amplius petere, quam ei in annonis uel cellariis a principe fuerit deputatum.
- 5 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. AD PRINCIPIVM PP. *Singuli quique iudices sciant celsioris uiris et his, quorum nonnumquam iudicio prouehuntur, honorificentiam esse debitam praestandam, nec in subscriptionibus suis fratres audeant nominare, appa- 25 ritione multanda, cuius haec cura est.* DAT. ID. FEBR. RICOMERE ET CLEARCHO CONSS.⁶⁾ a. 384

[XXV] DE OFFICIO EIVS, QVI VICEM ALICVIUS IVDICIS OBTINET

- 1 MANDATA IMPP. THEODOSII ET VALENTINIANI AA. MISSA AD ANTIOCHVM PPO. PER REFERENDARIVM, QVAE SIC HABENT. *Suggestente magnificentia uestra docta imperialis aeternitas 30 debere eos, qui praeceptione principali seu uestrae sedis amplissimae tueri locum rectorum prouinciarum noscuntur, auctoritatem habere tutores seu curatores petentibus dare, decretum etiam interponere ad alienandas minorum similitumque eis personarum seu curialium facultatibus.*
- ad* 24, 4. 25 r. 1 Br. (NMG): 24, 2^a *supplet Iust.* 7, 62, 20: 24, 5 *supplet Iust.* 1, 48, 2: 25 r. 1 *supplet Iust.* 1, 50 r. 2

¹⁾ iunge 11, 36, 5 ²⁾ imp. Constantius et Constans AA. 11, 36, 5 ³⁾ argumentum constitutionis ad uerbum fere redit in 9, 1, 6 ⁴⁾ cf. not. 5 ⁵⁾ c. 3 non potest XI k. Dec. Antiochiae data esse: Iulianus enim II k. Iulias a. 363 perit, Iouianus autem, cuius constitutiones uulgo Iuliano in Th. adscribuntur, ante diem prid. id. Nou. eiusdem anni Antiochiam reliquerat (Seeck Regesten 214) ⁶⁾ post cons. Ricomeris et Clearchi Seeck Regesten 72

1 perhorrescent] M *Iust.*, perhorrescant NG
2 cogentur M data N xv om. *Iust.*
4 si quicumque ... meruerint] NM, quicumque ... meruerit G 13 c. 8 Haenelius recte huic titulo restituit propter rubricam mutilam. in Appendice praemissam de officium com (sic uacuo spatio relicto) omnium martinum Mont. a sublimitate tua edi] Gothofredus, a sublimitate tuae Ott. Mont. Par. n. a. 1651,

ad sublimitate tua edi Par. 4419, ad sublimitatem tuondi (tuendi Par. 4406) E Par. 4406 non minus] nomminus Ott. Mont., nominis Par. 4419 15 Iuliano ... cons.] et aureliano Par. n. a. 1651 salutio Par. 4419 17 dixit om. G ut] et G 18 neque] nullus G comes N prestabit G seu] siue G 20 uu. cc. om. NM 25 suis] *Iust.* (R), sunt *Iust.* (C), om. *Iust.* (PL).

tates: emancipationes quoque legibus celebrare et omnia quae ad iurisdictionem rectoris provinciae pertinent actitare, praecipere dignata est pro dispositione uestrae celsitudinis praefatas huiusmodi sollicitudines peragendi habere licentiam. DAT. PRID. ID. OCT. CONSTANTINOPOLI HIBRIO ET ARDABVRE CONSS. a. 427

[XXVI] DE MODO MVLTARVM QVAE AB IVDICIBVS INFLIGVNTVR

- 1 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. EVTROPIO PP. *Illustres viros praefectos praetorio usque ad quinquaginta librarum auri multas, cum peccatum gravissimum erit, sinimus peruenire.* DAT. VIII ID. IAN. GRATIANO V ET THEODOSIO AA. CONSS. a. 380
- 2 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. AD PRAETEXTATVM PP. *Multarum 10 seuera compendia aerario nostro protinus esse quaerenda nullus ignoret, nisi ipse iudex id, quod ad poenam admissi facinoris exculpitur, uel publicis operibus uel cursui publico uel aliis necessariis causis specialiter deputauerit.* DAT. V ID. SEPT. AQVILEIAE RICOMERE ET CLEARCHO CONSS. a. 384
- 3 ¹⁾IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. MESSALAE PP. *Eos qui ordinario provincias iure 15 moderantur, erga eorum personas, quos culpa reddit obnoxios, ultra duarum unciarum auri 1 multam condemnare non patimur. Proconsularem uero potestatem, si multandi necessitas imminet, senarum unciarum auri summa cohibebit: in qua forma etiam comes Orientis 2 atque praefectus Augustalis erit. Ceteri uero spectabiles iudices et qui uice uestra administrationis gubernacula susceperunt, ultra tres auri uncias sibi intellegant licentiam denegandam. 20 3 Id quoque obseruandum a moderatore esse censemus, ut in unius correptione personae, si ad id continuatio peccati impulerit, trinae tantum in annum condemnationis sub praestituta 4 summa seueritas exseratur. Quod si quis praedictum modum excesserit, huius auctor admissi 5 condemnato ad dupli restitutionem, fisco uero nostro ad inferendam eam quantitatem, quam 6 multae nomine inflixerit, retinebitur. Nec tamen ad huiusmodi legis moderationem pertinere 25 se credant, qui in peculatiibus aut manubiis, id est depraedationibus concussionibus furtis atque aliis flagitiis, quae coerceri seuerius conuenit, fuerint deprehensi, scilicet ut scripta per 7 iudices memoratos, in cuiuslibet fuerit dirigenda dispendium, sententia proferatur. Nec putent 8 factu facile esse, ut aut praecipiti persuasione condemnent, quem culpa non ingrauat, aut erubescenda uarietate iudicii pro arbitrio proprio immutandum esse quod lex iusserit, nisi 30 9 paupertas condemnati hoc persuaserit.* DAT. XII KAL. SEPT. THEODORO CONS. a. 399

XXVII DE EPISCOPALI DEFINITIONE²⁾

- 1 IMP. CONSTANTINVS A. Iudex pro sua sollicitudine obseruare debet, ut, si ad episcopale iudicium prouocetur, silentium accomodet et, si quis ad legem Christianam negotium transferre uoluerit et illud iudicium obseruare, audiatur, etiamsi negotium apud iudicem sit 35 inchoatum, et pro sanotis habeatur, quidquid ab his³⁾ fuerit iudicatum: ita tamen, ne usur-

26 r. 1—3 supplet Iust. 1, 54 r. 4—6: 27 r. 1. 3 *Sirmondianae collectioni subiunctae sunt, utraque cum hac praescriptione lex de theodosiano sub titulo XXVII de episcopali definitione in Berolinensi Phillips 1745 (quae in hoc codice resecta sunt uel euauerunt, explet Paris. 1452 illius apographum)*

¹⁾ de iungendis cf. ad 3, 1, 8 ²⁾ cf. Iust. 1, 4 ³⁾ episcopo?

4 ardaburio Iust. (Hal.) 19 uestra Iust. nisi 33 ut si — modetur — christi***m
21 correctione Iust. 29 facile Iust. (Hal.), ad episcopale iudicium] Paris.²⁾ ereasa ad
factum Iust. (pLOR) 33 imp. . . . 34 christi- aepost Paris.¹⁾ 35 audiatur] Berol., [audi]etur
anam] Paris.; in Berol. mutilato non extant Paris. 36 sanctis] Paris., euanuit in Berol.

- petur in eo, ut¹⁾ unus ex litigantibus pergat ad supra dictum auditorium et²⁾ arbitrium suum enuntiet. Iudex enim praesentis causae integre habere debet arbitrium, ut omnibus accepto latis pronuntiet. DAT. VIII KAL. IULIAS CONSTANTINOPOLI³⁾ A. ET CRISPO CAES. CONSS. a. 318?
- 2 ⁴⁾IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. EVTYCHIANO PPO. *Si qui ex consensu apud sacrae legis antistitem litigare uoluerunt, non uetabuntur, sed experientur illius (in civili dumtaxat 5 negotio) arbitri more residentis sponte iudicium. Quod his obesse non poterit nec debet, quos ad praedicti cognitoris examen conuentos potius afuisse quam sponte uenisse constiterit.* DAT. VI KAL. AVG. MNYZO HONORIO A. III ET EVTYCHIANO CONSS. a. 398
- 3 ⁵⁾IMPPP. ARCADIVS HONORIVS ET THEODOSIVS AAA. THEODORO PPO. *Episcopale iudicium sit ratum omnibus, qui se audiri a sacerdotibus adqueuerint⁶⁾. Cum enim possint priuati inter 10 consentientes etiam iudice nesciente audire, his licere id patimur, quos necessario ueneramur⁷⁾ eamque illorum iudicationi adhibendam esse reuerentiam, quam uestris deferri necesse est potestatibus, a quibus non licet prouocare. Per publicum quoque officium⁸⁾, ne sit cassa⁹⁾ cognitio, [definitioni] exsecutio tribuatur. DAT. ID. DEC. BASSO ET PHILIPPO CONSS.] a. 408*

[XXVIII] DE DEFENSORIBVS SENATVS]

- 1 ¹⁰⁾[I]MP. CONSTANTIVS A. AD SENATVM. Mandanda defensio sit his, quorum fides probabilis aestimatur, ut in singulis quibusque prouin[c]iis obsistant, ne quid contra morem atque iustitiam aut conpe[st]entem pensionum modum a senatoribus postuletur; praeser[st]im cum ea tantum solui oporteat, quae uel in delegatione manu nostrae mansuetudinis adnotantur uel a praefectura pro rerum necessitatibus postulantur. DAT. V NON. MAI.¹¹⁾ TAVRO ET FLORENTIO 20 CONSS. a. 361
- 2 [I]MPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD CLEARCHVM VIC(ARIVM) ASIAE. Habeant senatores [p]otestatem deligendi ex corpore suo singulos uel binos per singulas quasque provincias, [g]ui omnium patrimonia optentu[s] ac munitione defendant, de[p]ensae quoque capitacionis releuatione. Nam commodum principale [d]iualis Iuliani, quod ad solos decuriones per gra- 25 tiam iudicum per[u]enisse dicitur, non ad curiales tantum, sed ad cunctarum lassas [g]entium utilitates iubemus communi lege transire. DAT. PRID. NON. MAI.¹²⁾ NIC(OMEDIAE) DIVO IO- VIANO ET VARRONIANO CONSS. a. 364
- 3 [I]MPP. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. AD VINDAONIVM MAGNVM PV. Quoti- 30 ti[st]is fiscalium functionum dispositio tractatur, absente senatus [d]efensore nihil sibi prae-

ad 27, 1. 3 Berol. Phillips 1745: 27, 2 supplet Iust. 1, 4, 7: ad 28 T (uncinis inclusa in T perierunt): ad 28 r. Br. (NMG), u. infra

¹⁾ si ins. ? ²⁾ ei ? ³⁾ Constantinopoli] fuerit ipso, mutatum deinde in Constantino (Seeck) ⁴⁾ unam pluresue constitutiones ante c. 3 intercidisse colligitur ex explanatione rubricae c. 3 praemissa (u. i.): hoc ualidior, quia omnibus posterior est ⁵⁾ Iust. 1, 4, 8: de iungendis cf. ad 9, 40, 16 ⁶⁾ elegerit Iust. ⁷⁾ cum . . . ueneramur om. Iust. ⁸⁾ per iudicium quoque officia Iust. ⁹⁾ episcopalis ins. Iust. ¹⁰⁾ de iungendis cf. a. 1 1, 6, 1 ¹¹⁾ Gyfryae ins. leges iungendae ¹²⁾ Mart. ?

2 renuntiet] sic codex 9 c. 3 haec praemittitur rubrica: item lex alia (alias Berol. teste Mo.) de theodosiano sub titulo XXVII de episcopali definitione et hoc ualidior, quia omnibus posterior imppp. euauerunt in Berol., item odorato ppo. 10 se] edd., om. liber 11 audiri liber 14 in cognitio desinit liber: definitioni sqq. supplet Iust. 15 de o. d. senatorum inde] Paris. 4413 (u. Additamentum 1): in T Vesme haec legere sibi uisus est de def-or-us 16 constantinus T probabiles T 18 pensionum uel pensionem T 19 delatione T^a adnotatus T (uel T^a?)

20 a] ad T (uel T^a) 22 ad habeant segg. pertinet explanatio rubricae indicis Paris. 4413: ipse eligebat alios senatores singulos uel binos per singulas quasque provincias 24 opteotu sui T^b, opte et usui T^a defendant] defetiudant T^a: supra ti adscripta est n. tii an deletae sint, dubium est depensae] Vesme] deense T^a, dexensae T^b 25 principalem [d]iualis T^a 29 Vindalonius (Graece Οὐινδαλονίος) appellatur in fastis Constantinop. (Chronica min. I 242)

sumant uel curiales uel iudices ordi[n]are, ne quid contra commodum coetus amplissimi iustitiae [p]ratione despecta temerariae usurpationis decernat audacia: [c]um etiam hanc licentiam defensoribus dederimus, ut, si forte in [c]ontumeliam senatus diualis fuerit forma neglecta, referre fess[is]nent. DAT. IIII KAL. IVN. ANTIOCHIAE VALENTE V ET VALENTINIANO AA. 4 CONSS. a. 376

4 ¹⁾[IMP]PP. THEODOSIVS ARCADIVS ET HONORIVS AAA. AVRELIANO PV. Defensores senatorum [p]er provincias constitutos suscepti officii tenere conuenit [li]bertatem. Qua de re si quando ab ordinario cognitore priuile[gi]a amplissimi ordinis deteruntur ac renitendi sibi copia de[n]egatur, ad nos referre non dubitent, ne singulorum diffiden[ti]a cunctorum crescat iniuria. DAT. 9 III KAL. MART. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. III ET AVNDANTIO VC. CONSS. a. 393

[XXVIII] (Br. VIII) DE [DEFENSORIBVS CIVITATVM]²⁾

1 [IMP]P. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD PROBVM PPO. Admodum utiliter edimus³⁾, [ut] plebs omnis Inlyrici officii patronorum contra potentium [d]efendatur iniurias. Super singulas quasque praedictae dioeceseos ciuitates aliquos idoneis moribus, quorumque uita ante acta lau[d]atur, tua sinceritas ad hoc eligere curet officium, qui aut prouin[ci]is praefuerunt 15 aut forensium stipendiolorum egere militiam [a]ut inter agentes in rebus palatinosque praeruerunt. Decurionibus ista non credat: his etiam, qui officio tui culminis uel ordinari[is] quibuscumque rectoribus aliquando paruerint, non committat hoc mun[us]: referatur uero ad scientiam nostram, qui in quo oppido fuerint ordinati. DAT. V K. MAI. DIVO IOVIANO ET VARRONIANO 19 CONSS. a. 364

2 ⁴⁾IDEM AA. SENECAE⁵⁾. Si quis de tenuioribus ac minusculariis⁶⁾ interpell[an]dum te esse crediderit, in minoribus causis⁷⁾ acta⁸⁾ conficias, scilicet ut, si quando quis uel debitum iustum uel seruum, qui pe[r] fugam fuerit elapsus, uel quod ultra delegationem dederit[is] postulauerit uel quodlibet horum⁹⁾ tua disceptatione restit[ui]as: ceteras uero, quae dignae forensi magnitudine uideb[un]tur, ordinario insinuato rectori. ET CETERA. DAT. V KAL. IUL. 25 TYR[—] VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365?

3 ¹⁰⁾IDEM AA. AD PROBVM PPO. Cum multa pro plebe a nobis studiose statu[ta] sint, nihil prouidisse nos credidimus, nisi defensor[es] idoneos dederimus. Igitur non ex decurionum corpore, [sed] ex alio, uidelicet ex administratoribus, qui uel consulares f[ue]rint administratione uel praesides, aut ex palatinis uel ag[en]tibus in rebus uel his, qui principatus culminis 30 uestri uicariis[um]que gesserunt, uel ex scholasticis huic officio deputentur. DAT. [III] NON. NOV. VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 368? 370? 373?

4 IMPPP. VALENTINIANVS VALENS ET GRATIANVS AAA. AD PROBVM PPO. Qui ex schola a[gen]tum in rebus sedis¹¹⁾ culminis uestri munere principatus n[ost]ro quodammodo nomine¹²⁾ paruerint, inter ceteros hon[ora]tos iussione nostra diuersarum urbium plebibus constituan[ur] 35 patroni, ita ut, si quos ex his auctoritas tua putauerit el[igen]dos, eadem his tutela mandetur:

T

¹⁾ de iungendis cf. ad 1, 1, 3 ²⁾ Iust. 1, 55 ³⁾ edicimus Haenel ⁴⁾ Iust. 1, 55, 1: iunge 8, 15, 4 ⁵⁾ defensori addit Iust. ⁶⁾ rebus ins. Iust. ⁷⁾ id est usque ad L solidorum summam ins. Iust. ⁸⁾ iudicialia ins. Iust. ⁹⁾ huiusmodi Iust. ¹⁰⁾ Iust. 1, 55, 2 mutata ¹¹⁾ sedi Mommsen ¹²⁾ numini Mommsen

3 [c]ontumelia T 4 antiochia] antio T tenioriba ac T^a 25 xv k. ian. Iust. (Hal.) 6 defensoris T? 8 de[n]egatus T^a 9 ne] 26 tyr[—] T, terici Iust. (Hal.), om. 8, 15, 4 nec T^a 11 de def. ciu.] NMG ante c. 6: 27 probum ppo.] Iust., proppo. T 28 curionum T^a 31 colasticis T^a III] Iust., [—] T chola T^a 35 honoratos] Vesme, hon[—]tus T 36 eligendos] Vesme, el[—]dos T edem T^a

ab his aut[e]m¹⁾ eos repraese[n]tet] immunes. DAT. VIII ID. NOV. TREV(IRIS) VALENTINIANO ET VALENTE II AA. CONSS. a. 368?

5 ²⁾IDEM AAA. AD SENATVM. Utili ratione prospectum est, ut innocens [et] quieta rusticitas peculiaris patrocinii³⁾ beneficio fruatu[r]⁴⁾, ne forensis iurgii fraudibus fatigata, etiam cum ultionem po[s]ceret, uexaretur, dum aut auarior instruitur aduocatus aut obse[re]⁵⁾ liminis maioribus princeps praemiis exoratur, dum acta ab exceptoribus distrahantur, dum commodi nomine ampli[us] ab eo qui uicerit intercessor exposcit, quam redditurus es[et] ille qui fuerit superatus. Hoc fieri dignitas non patitur se[na]toris, sed exortas contentiones cita definitione 1 conpe[scit]: nam erepta perperam amota dilatione restituit. Ordin[aria] sine dubio rectoris habeatur auctoritas, quae meliore i[n] bonos condicione retinetur: nam ille patitur 10 humani cru[ci]oris horrorem, hic innoxiam sibi uindicat potestatem. DAT. IIII ID. AVG. HIERA-POLI VALENTINIANO ET VALENTE AA. IIII CONSS. a. 370. 373?

5^a IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIANVS AAA. THEODORO DEFENSORI CIVITATIS. In defensoribus uniuersarum prouinciarum erit administrationis haec forma et tempus quinquentium spatii metiendum: scilicet ut imprimis parentis uicem plebi exhibeas, descriptionibus rusticis urbanisque non patiaris adfigi, officialium insolentiae, iudicum procacitati salua reuerentia pudoris occurras, ingrediendi, cum uoles, ad iudicem liberam habeas facultatem, superexigendi damna uel spolia plus petentium ab his, quos liberorum loco tueri debes, excludas nec patiaris quicquam ultra delegationem solitam ab his exigi, quos certum est nisi tali remedio non posse reparari. DAT. XI⁶⁾ NON. IAN. CONSTANTINOPOLI ARCADIO ET BAV-TONE CONSS. a. 385

6 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. EVSIGNIO PPO. Hi potissimum constituantur defensores, quos decretis elegerint ciuitates. Quod si quis ad locum defensionis ambitione peruenit, confestim eum sinceritas tua reiectum quinque libras auri fisci utilitatibus 24 cogat inferre. DAT. 7) VIII K. FEB. POST CONSVLATVM HONORII NP. ET EVODII VC. a. 386. 387

INTERPRETATIO. Hi instituantur ciuitatum defensores, quos consensus ciuium et subscriptio uniuersorum elegerint cognoscitur. Quod si quis defensorum ad hanc rem cupiditate propria, non interueniente decreto peruenisse probabitur, pro hac praesumptione quinque libras auri fisco inferre cogatur.

7 ⁸⁾IDEM AAA. POTAMIO PRAEFECTO AVGVSTALI. Defensores nihil sibi insolenter, nihil 30 indebitum uindicantes nominis sui tantum fungantur officio; nullas infligant multas, nullas⁹⁾ exerceant quaestiones: plebem tantum¹⁰⁾ uel decuriones ab omni inprobiorum insolentia et temeritate tueantur, ut id tantum, quod esse dicuntur, esse non desinant. DAT. III NON. MART. 11) CONSTANTINOPOLI ARCADIO A. II ET RVFINO VC. CONSS. a. 392

T (desinit in 11 dat. IIII): c. 5 supplet Iust. 1, 55, 4: ad c. 6. 7 Br. (NMG)

¹⁾ ab aliis autem honoribus uel similia requiruntur ²⁾ usque ad 4 fruatur = Iust. 1, 55, 3 ³⁾ id est defensoris locorum ins. Iust. ⁴⁾ ut apud eum in pecuniariis causis litigandi habeat facultatem addit Iust. ⁵⁾ obsessor Mommsen ⁶⁾ numerus corruptus ⁷⁾ ex consulatus denominatione constitutionem datam esse anno 387 colligitur, VIII k. Feb. autem a. 386 fortasse cum litteris praefecti ad nescio quem prouinciae praesidem peruenisse ⁸⁾ Iust. 1, 55, 5 ⁹⁾ nullas] seueriores non Iust., cf. p. 46 not. 7 ¹⁰⁾ tantum om. Iust. ¹¹⁾ Mai. Gothofredus

3 prospectum] Iust., prosecutum T quitas T^a 5 obse* (s uel g) [—] T 6 dum comm.] Mommsen, et dum comm. T 8 definitionem T^a 9 conpescit] Vesne, conpe— T amotam T^a ordinaria] Vesme, ordin— T 10 in] Vesme, i* uel i— T 11 id. . . 12 cons. ex Iust. restituta sunt 12 IIII aa.] ita scripsi propter locum, quo constitutio data est: utrisque II Hal. in Iust., quae uereor ne propter antecedentis constitutionis diem suppleuerit, praesertim cum for-

mula utrisque ab Iustiniano Codice aliena sit 22 euxinio G hii NG 23 quos] quis G^a ciuitatis MG, ciuitatum N 24 eum om. G reiectum om. G 25 cogatur NG^a np.] nobp M, nobpo N, aug. G et om. G euuodi N, pratebi G uc.] G, uu. cc. N, uc. cons. M 30 aaa.] a. M, augg. N 33 ut] NG Iust., et M desin[ant] N^a 34 III] IIII G const. arc.] conno pachadio N, contemp. arc. G a.] II aug. N, II G uc.] uu. cc. N, om. MG

INTERPRETATIO. Defensores secundum suum nomen curiam uel plebem sibi commissam eum omni iustitia et aequitate defendant; nullum de innocentibus aut condemnare aut verberare praesumant.

8 1) IDEM AAA. TATIANO PPO. Per omnes regiones, in quibus fera et periculi sui nescia latronum feruet insania, probatissimi quique et districtissimi defensores adsint disciplinae et cotidianis actibus praesint, qui non sinant crimina impunitate coalescere. Remoueantur patrocina, quae favorem reis et auxilium scelerosis impertiendo maturari scelera fecerunt. DAT. V ID. APR. CONSTANTINOPOLI ARCADIO A. II ET RVFINO VC. CONSS. a. 392

INTERPRETATIO. Per omnes prouincias tales pro studio disciplinae iudices ordinentur, ut eum omni sollicitudine in reos et latrones, remotis potentum patrociniis, districtionem debitam exercere non differant, ne per negligentiam suam aut uenialitatem crimina, quae debent puniri, proficiant.

9 2) IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. CAECILIANO PPO. Defensores ita praecipimus ordinari, ut sacris orthodoxae religionis imbuti mysteriis reuerentissimorum episcoporum nec non clericorum et honoratorum ac possessorum et curialium decreto constituentur: de quorum ordinatione referendum est ad illustrissimam praetorianam potestatem, ut litteris eiusdem magnificae sedis eorum solidetur auctoritas. Quod si quid a qualibet persona contra publicam disciplinam in laesionem possessorum fieri cognouerint defensores, referendi habeant potestatem ad illustres et magnificos uiros praefectos praetorio et illustres uiros magistros equitum et peditum, magistros etiam officiorum et comites tam sacrarum largitionum quam rerum priuatarum. DAT. XV K. FEBR. RAUENNAE HONORIO VIII ET THEODOSIO III AA. CONSS. a. 409

[XXX] DE CVRATORIBVS CIVITATVM

1 IDEM AA. AD MODESTVM PPO. Procuratores rei publicae actionibus publicis debere uti non uenit in dubium. a. 370—371

[XXXI] DE ADMINISTRATIVNCVLIS INTRA VRBEM

1 tuis adnitentibus reformetur. Volumus enim eum morem sicut in omnibus etiam in hac administratione durare, quem priscorum uirorum prouidentia consiliumque firmauit, neque aliquid, quod ex sollemnitate eius procurationis et honesta consuetudine manarat, inuidentium studiis derogari. DAT. IIII K. MART. VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 365?

2 4) [I]DEM AA. AD OLYBRIVM PV. Vetustate consuetudinis ius titulo aliquid lucelli minusculi intra urbem administrationum officii fuerat adtributum: sed de cetero omnis haec

29, 9 supplet Iust. 1, 55, 8: 30 r. 31 r. extant in indice Paris. (Additamentum I): 30, 1 supplet Iust. 10, 32, 30: T (incipit u. 20)

1) Iust. 1, 55, 6 2) iunge 9, 40, 9. 14, 3, 9. 14, 5, 1 3) iusto?

4 aaa.] a. M, aug. N nestia N et 2 quae in T titulo XXXII praecedunt recte subditos esse colligitur ex explanatione huic titulo in indice Paris. adscripta hac: qui seruabant pse(?)lep—ta quod in arbitrio dantur non in potestates accipientium sumpta pro parte ex c. 2 (p. 47, 9) 30 quod] Vesme, om. T consuetudinem T 33 officii T omnes T

dandi [a]ccipiendique consuetudo desistat, ut omnino de usu id quod [u]ocatur formale tollatur. Sit sane in arbitrio dantium, non [i]n potestate accipientium, an aliquid his administrati [s]ingulis uelint pro sumptuum consideratione largiri: quod [s]i quemquam hac causa dedisse aliquid inuitum nec ad iudicium detulisse constiterit, publica continuo seueritas non minus in dantem quam in accipientem uehemens exeratur. [D]AT. PRID. NON. APRIL. TRE- V(ERIS) VALENTINIANO ET VALENTE AA. CONSS. a. 368? 370?

XXXII DE CVRATORIBVS CIVITATVM

1 IMPP. VALENTINIANVS ET VALENS AA. AD GERMANIANVM. Magistratus conficiendorum actorum habeant potestatem. DAT. XIII K. IAN. GRATIANO NP. ET DAGALAIFO CONSS. a. 366

[XXXIII] [D]E PROCVRATO[RIBVS . . . . .] 10

1 2) [IM]P. CONSTANTINVS A. AD FELICEM. Procuratores rei priuatae [ba]fii et gynaecei, per quos et priuata nostra substantia tenua[ur] et species in gynaeceis confectae conrumpuntur, in [ba]fii etiam admixta temeratio inquinatae naeuum adluuionis [a]dducit, suffragiis per quae memoratas administratio[n]es adipiscuntur abstineant, uel si contra hoc fecerint, [n]umero ciuium Romanorum exempti*) gladio feriantur. DAT. [*] K. NOV. AQVIL(EIA)*) DALMATIO ET 15 ZENOFILO CONSS. a. 333

2 5) [IMP]P. VALENS GRATIANVS ET VALENTINIANVS AAA. AD HESPERIVM PROCONSVM [A]FRIC(AE). Officiis rerum salutisque uolumus propositum esse [d]iscrimen, quod non ambigant per se domus nostrae co[n]pensanda esse dispendia, nisi eiusmodi fideiussoribus da[ti]s administratores admiserint, quorum sint idoneae fa[ci]ltates, ad quas facta recursu iacturam 20 declinare [p]ossumus, si quid in detrimentum rei priuatae nostrae [ad]ministratorum fraus et auaritia commiserint. DAT. VIII [ID.] IUL. TREV(IRIS)*) P(OST) C(ONSVLATVM) VALENTIS V ET VALENTINIANI AA. a. 377

3 [IDEM AA]A. AD EYCHERIVM C(OMITEM) S(ACRARIVM) L(ARGITIONVM). Qui[cum]que in largitionibus nostris quo[cum]que nomine atque apparitione procurans nactus fue[ri]t adminis- 25 trationem ratio[n]is obnoxiam, primum ma[x]ime idoneis satisfactoribus datis adfectatum munus incipiat: deinde intra triginta dies in his thesauris qui negotii sunt minoris, intra quinquaginta autem in his qui maiorum sunt chartas et ratio[n]ia cuncta restituat: plane conscriptum susceptoribus tradat, quid susceperit, quid erogauerit, quid in thesauris conditum manet. § 1. Quamuis autem ilico tradi suscepta conueniat, tamen quoniam quibusdam casibus 30 potens pr[ae]scriptum?) et pecuniam minorem intra triginta dies, cetera intra quattuor menses, quae in conditis esse oportet, success[o]ri qui aduenerit adnumerari conueniet. Quod si tan-

T (desinit in u. 33): 32 om. T: 32 r. extat in indice Paris. (cf. Additamentum I): 32, 1 supplet Iust. 1, 56, 2?

1) III non. 14, 5, 1, III id. 9, 40, 9, III k. 14, 3, 9 2) Iust. 11, 8, 2 3) numero c. R. exempti om. Iust. 4) Aquis (Vesme, cf. 1, 2, 6)? 5) Seck iungit 5, 13, 5 6) perit dies, quo accepta est constitutio, data est anno 376 7) nonnulla uidetur perisse

2 dantium] dantur Paris., dantum T administratione T 4 publico T 5 exaratur T triu. T 7 de procuratoribus . . . Vesme in T legere sibi uisus est de— et met— et ope Iust. 11, 7. 8 restituit de [procuratoribus gynaecei] et met[allorum] 10 felice T uel T 11 genicaeis T 13 inquinatae naeu. adl. [a]dducit T, naeu. add. inquinatae adl. Iust. quem T 14 abstineant ante 11 per collocat Iust. 15 glaudio T 15 none filio conss. T 20 administratore T idonea T iacturam declinarem T 21 possimus Vesme. 22 id] ** T: litterae secundae frustula (in apographo errore omissa) ducit ad id. 23 ual(entini)ano T 25 apparitione] T b, apparitiones T a 27 intra] Vesme, om. T thesauris] Vesme, quisauris T 29 susceperit] Vesme, sustenerit T 30 ilicon T 31 potens] T b, protens T praescriptum] Vesme, p(r?)—sribtum T et] est Vesme

tulum aliquid repperietur etiam¹⁾ per eum qui decedit fuisse dil[a]tum, specie honoris exactus²⁾ exauctoratusque omni pristina dignitate uerberum supplicia digna et pro moribus torm[en]ta sustineat, eo usque deformia et pudenda passurus, donec omnis integritas largitionum³⁾ nostrarum conditis infera[tur]. Quae condicio ad procuratores textrinorum et monetario[rum] et uectigalium praepositos pertinebit. DAT. IIII K. APRIL. TR[IV](ERIS) GRATIANO A. IIII ET⁵ MEROBVADE CONSS. a. 377

4 IMPPP. GRATIANVS VALENTINIANVS ET THEODOSIVS AAA. AD ARBORIVM COM(ITEM). Qui ex app[aritione] p[al]latina tuae sinceritatis actibus obsecundant, in speculis e[ss]e curabunt, ut, ubi quis eam administrationem, quae praede [in]diget, sortiatur, nequaquam sponsorem⁹ decurionem offe[rens] audiatur. DAT. V NON. MAI AVXONIO ET OLYBRIO CONSS. a. 379

5³⁾ IDEM AAA. AD EVSIGNIVM PPO. Cum procuratores metallorum i[n]tra Macedoniam Dacia[m] mediterraneam Moesiam seu [Dar]daniam soliti ex curialibus ordinari, per quos sollemnis pr[o]fligetur exactio, simulato hostili metu huic se necessita[ti] subtraxerint, ad implendum munus retrahantur, ac nulli de[in]ceps licentia laxetur prius indebitas expetere dignitate[s], quam subeundam procuracionem fidei sollertique exactio[n]e compleuerint. DAT. IIII K. AVG. 15 MED(IOLANO) HONORIO NP. ET EVODIO VC. CONSS. a. 386

6 IMPPP. VALENTINIANVS THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. CYNEGIO PPO. Procurato[res] nostri perfectissimatus honore donati ab iniuriis uin[de]centur, ita ut his et introeundi secretarium ordinario[rum] iudicium pro suggestionum opportunitate facultas plen[a] seruetur. DAT. 19 PRID. K. IAN. THESSAL(ONICAE) VALENTINIANO A. III ET EVTROPIO CONSS. a. 388

7 IDEM AAA. CYNEGIO PPO. Nec consuetudinis putamus esse nec [le]gis alicuius, ut procuratores domorum nostrarum uocentur ad instaurationem operum publicorum. PP. BERYTO THEODOSIO A. II ET CYNEGIO VC. CONSS. a. 389

8⁴⁾ IMPP. THEODOSIVS ET ARCADIVS AA. ACACIO COMITI SACRARVM LARGITIONVM. Priuatae uel lintae uestis magistri, thesaurorum praepositi uel baphiorum ac textrinorum pro-²⁵ curatores celerique, quibus huiusmodi sollicitudo committitur, non ante ad rem sacri aerarii procurandam permittantur accedere, quam satisfactio[n]ibus dignis eorum administratio roboretur: scituri nec prosecutorias quidem sacras posthac sibi[m]et postulandas.⁵⁾

[XXXIII] DE PRIMICERIS

30

[XXXV] (Br. XI) DE ADSESSORIBVS DOMESTICIS ET CANCELLARIIS⁶⁾

1^a IMP. CONSTANTINVS A. AD BASSVM PV. Praesides non per adsessores, sed per se subscribant libellis. Quod si quis adsessori subscriptionem inconsultis nobis permiserit, mox

T (desinit in u. 28) : 33, 8 supplet Iust. 11, 8, 14 : 35 r. extat in Br. (NMG) : 35, 1^a supplet Iust. 1, 51, 2

¹⁾ etiam del. ²⁾ exutus Haenel ³⁾ Iust. 11, 7, 4 ⁴⁾ iungenda 8, 7, 23⁹
⁵⁾ Dat. kal. Iul. Nicomediae dd. nn. Theodosio XII et Valentiniano II AA. conss. (a. 426) 8, 7, 23 ⁶⁾ Iust. 1, 51

1 fuisset T 3 omnes T 4 monetario-
[rum] T propositus T 8 apparitione pa-
latina] scripsi, appalatina potius quam app-
latina T 9 ut ubi . . . sortiatur] ubi . . . sor-
tiatur Iust. praedae uel praedam T
12 musiam seu [dar]daneam T 13 profligatur
Iust. met huic T 14 retrahatur T ac]
et Iust. indebitus T 15 subeundam T

17 quynegio T 21 nec legis] neg[is] T
22 nostrorum T byrito T 29 de primi-
ceris] index Paris. 4413 (u. Additamentum I),
ubi additur: id est senior matricolis 31 ad-
seessoribus] Appendix cum Iust., adseessoribus
M, assertoribus N, accessoribus G domesti-
ciis M^b, et domesticis Iust. 32 cancellariis
(ancrilabiis G^a) c. iudicium Iust.

adseessor qui subscripsit exilio puniatur; praesidis uero nomen ad nos referri iubemus, ut in eum seuerius uindicetur. DAT. XV K. SEPT. CONSTANTINO A. VI ET CONSTANTINO C. CONSS. a. 320

1^b IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. MESSALAE PPO. Consiliarios iudicum et cancellarios et eos, qui domesticorum funguntur officio, post depositam administrationem quinquaginta⁵ dies in prouincia residere praecipimus. Pro confesso autem tenebitur, qui accusatus huius-⁵ modi personam subtraxerit; eaque in quadruplum restitui iubemus, quae desiderantur ablata, ut duplum spoliatius accipiat, duplum noster fiscus adquirat. DAT. VI K. IAN. MEDIOLANI THEODORO CONS. a. 399

1 IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AA. CAESARIO PPO. Si qui iudicum uel ciuem eius prouinciae quam regit uel certe peregrinum consiliarium sibi uoluerit adsciscere, tantum quattuor¹⁰ sibi menses ad retinendum eum, quem ex eadem prouincia sumpserit, tributos esse cognoscat, donec ab aliis euocatum locis suis actibus adhibuerit, ita ut emensis quattuor mensibus crimini detur, si quis ultra hoc tempus consiliarium crediderit retinendum. DATA VI ID. DEC. CON- STANTINOPOLI STILICHONE ET AVRELIANO CONSS. a. 400

1^c IDEM AA. ET THEODOSIVS A. AD CAECILIANVM VICARIVM. Domesticus iudicis a publicis¹⁵ actibus arceatur. Quod si necessitatibus publicis sese conuictus fuerit miscuisse, statim eum ad maioris potestatis examen deduci oportet, ut competens in eo uindicta promatur. DAT. VI ID. APRIL. HONORIO A. VI ET ARISTAENETO CONSS. a. 404

1^d IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. SELEVCO PPO. Nemo in prouinciis, qui semel do-²⁰ mesticus uel cancellarius ministerium gesserit, ad eandem obseruationem aliqua ambitione iterum remeare concedatur. DAT. III ID. DEC. RAVENNAE AA. X ET VI CONSS. a. 415

2¹⁾ IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. EVSTATHIO PPO. POST ALIA: Velut castrense pe-²⁴ culium filifamilias adsessores²⁾ post patris obitum uindicent, qui consiliis propriis administra- tores iuuare consueuerunt, si quid licitis honestisque lucris coadunare potuerunt. DAT. X 24 KAL. APR. CONSTANTINOPOLI DD. NN. HONORIO XIII ET THEODOSIO X AA. CONSS. a. 422

INTERPRETATIO. Si quis uiuo patre cuiuscumque iudicis consilio adhaeserit, quidquid ex iustis et bonis causis adquisierit, hoc sibi sic uindicet, sicut et ille filius, qui aliquid uiuo patre in armis constitutus acceperit.

3³⁾ IDEM AA. ASCLEPIODOTO PPO. Nullus iudicum ad prouinciam sibi commissam quem-³⁰ quam secum ducere audeat, cui domestici uel cancellarii nomen inponat, nec profectum ad se undecumque suscipiat, ne famae nota cum bonorum publicatione plectatur. Periculo enim primatum officii cancellarios sub fide gestorum⁴⁾ electos iudicibus adplicari iubemus, ita ut post depositam administrationem per continuum triennium⁵⁾ nec militiam deserant et prouin-

35, 1^a 1^b 1^c 1^d supplet Iust. 1, 51, 2—5 : ad 35, 2, 3 Br. (NMG) : 35, 1 extat in Appendice 1, 28 (E Ottob. 2225 Montisp. 84 Paris. 4419 Paris. n. a. 1631)

¹⁾ Iust. 1, 51, 7 : iunge 2, 10, 6 ²⁾ etiam ins. Iust. ³⁾ Iust. 1, 51, 8 ⁴⁾ ex eodem officio ins. Iust. ⁵⁾ per cont. triennium om. Iust.

9 quis Mont. iudicium Ott. Mont.^a Paris. n. a. 1631 ciues Paris. 4419 n. a. 1631, ciuis E Ott. Mont. eius om. E 10 reget E Mont. Paris. n. a. 1631 peregrinus E Ott. Mont. Paris. 4419, peregrinos Paris. n. a. 1631 adsciscere (adsciscere Ott. Mont.) tantum om. E mensis Ott. Mont. 11 eum om. Paris. n. a. 1631 que E ex om. Paris. n. a. 1631 tributus Ott. Mont. Paris. 4419, tributo se E 12 alius E ita ut] ita autem Paris. n. a. 1631, id autem Paris. 4419 emensis] menses Paris. 4419 n. a. 1631 crimine Ott. Mont. 13 retendum Ott. VI id.] kld. Paris. n. a. 1631 14 stilicono Paris. 4419 auriano Mont. 22 aa.] aug. N eustasio NG, ad eustasium M ppo.] po. M post alia om. G

castensi N^a 23 adsessores M qui] quae N 24 adiuuare G consueuerunt M^a, consueuerant N^a, consueuerunt G Iust. (CR) con- donare G potuerunt] M Iust. (CM), po- tuerant N, potuerint G Iust. (PLR) x om. G 25 dd. nn.] M, da. non. N, dommo G XIII] M, a. III N, IIII G theodosius G^a x aug. N, om. G 29 aaa. M ad] a N prouinciam] patrocina uel prouinciam G 30 cui om. M 31 se] sec N^a? suscipiant G^a ne] nec G fami N periculo enim] periculorum M, pe- riculum G 32 primatum G Iust., primatum NM cancellarius NG gestarum N^a ab- plicare G 33 post om. M depositum G^a contuum uel contuum G^a tricennium N

cialibus praesentiam sui exhibeant, quo uolentibus sit accusandi eos facultas. Si enim idonea causa exegerit, ad detegenda iudicis flagitia et quaestioni eos subdi oportet. ET CETERA. DAT. FRID. KAL. IVN. CONSTANTINOPOLI ASCLEPIODOTO ET MARINIANO CONSS. a. 423

INTERPRETATIO. Omnes iudices euidenter agnoscant nullum in prouincia sibi commissam de eadem, de qua uenit, prouincia uel de alia regione sibi cancellarium uel domesticum fortasse coniungere, nisi qui ei publice ciuium electione fuerit deputatus, ita ut, si postea fuerit iudex ille remotus, is, qui consiliarii uel domestici gessit officium, triennium sub alio iudice de prouincia non discedat, ut, si quis accusator fortasse extiterit, reddat accusantibus rationem. Et si forte facta iudicis usquequaque celare uoluerit, subdatur publicae quaestioni.

4 ¹⁾ IDEM AA. AD TAVRVN PPO. *Si post depositam administrationem iudicum praesentiam 10 uel exhibitionem domesticorum querimonia prouincialium aut curialium uel aliqua publica necessitas postulauerit, per eosdem administratores, quorum domestici fuerint, iudicio legibusque tradantur.* DAT. V NON. IUL. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. XIII ET MAXIMO CONSS. a. 433

ad 35, 3 Br. (NMG): c. 4 supplet Iust. 1, 51, 9

¹⁾ iunge 8, 1, 17

1 quod G facultas G cum Iust., facili- asclipiodoro G mariano N 4 prouinciam
tas NM 2 exigeret G dirigenda G sibi commissam NG 6 si] G, om. NM
iudices Na 3 iun.] NMG, iul. Iust. (Hal.) 7 is] uel is G triennio N

LIBER SECVNDVS

I DE IURISDICTIONE ET VBI QVIS CONVENIRI DEBEAT¹⁾

1^a IMP. CONSTANTINVS A. AD VRSVM. *Ad fiscum pertinentes causas rationalis decimat, omnibus concussionibus prohibendis.* D. NON. FEBR. CONSTANTINO A III ET LICINIO III CONSS. a. 315

1^b ²⁾ IDEM A. AD VNIVERSOS PROVINCIALES. *Nemo post litem contestatam ordinariae sedis declinet examen, nec prius praefecti praetorio aut comitis Orientis uel alterius spectabilis iudicis imploret auxilium, sed appellatione legibus facta ad sacrum auditorium ueniat.* PP. K. OCT.³⁾ BASSO ET ABLAVIO CONSS. a. 331

1 ⁴⁾ IMP. CONSTANTINVS A. AD EYSTATHIVM PPO.⁵⁾ *Iudices prouinciarum uolumus uim debitae auctoritatis adsumere, ut una actores ceterosque rei priuatae nostrae quae prouinciales teneat disciplina. Sceleratos conuictosque carcer teneat, tormenta dilacerent, gladius ultor interimat. Eo enim modo licentia inueteratae desperationis inhibetur, si intellegant uno sibi ac pari studio uiuendum esse cum ceteris.* ET CETERA. DAT. VIII ID. MART.⁶⁾ LIMENIO ET CATVLLINO CONSS. a. 349

INTERPRETATIO. Quicumque in prouinciis iudices ordinati sunt, hoc sibi sciant esse permissum, ut, si aliquos rei dominicae seruos uel colonos reatus inuoluerit, sicuti et priuatos comprehendendi eos et puniendi, ut culpa exegerit nullo contradicente patrimoniorum nostrorum ordinatore habeant liberam potestatem.

1^c IDEM A.⁷⁾ AD ITALICVM.⁸⁾ *Si quis aduersus conductorem nostrum aliquid agendum crediderit, uiro illustri rerum priuatarum referri oportet, ne et iudici existimationis et officio eius salutis discrimen immineat.* D. K. FEBR. . . CONSS.

1^d IDEM A. AD BVLEPHORVM RATIONALEM SVMMAE REL. *Dominicis colonis et patrimonialibus grauitatem tuam censuimus disceptatricem esse debere. Duces enim et praepositos limitum et castrorum et rectores prouinciarum euocandis et arcessendis colonis abstinere oportet.* D. XVI K. MART. LIMENIO ET CATVLLINO CONSS. a. 349

ad 1 r. 1. 2 Br. (NMG): 1, 1^a supplet Iust. 3, 25, 5; 1^b Iust. 3, 13, 4; 1^c 1^d Iust. 3, 26, 6. 7

¹⁾ cf. Iust. 3, 13 ²⁾ de iungendis cf. ad 1, 16, 6 ³⁾ d. k. Aug. pp. k. Sept. Constantinopoli iungendae ⁴⁾ iunge 11, 7, 6 ⁵⁾ sic et 11, 7, 6: re uera fuit c(omes) r(ei) p(riuate), cf. 10, 10, 7 ⁶⁾ pp. Romae ins. 11, 7, 6 ⁷⁾ in Iust. praecedat imp. Constantinus A. ⁸⁾ cons. Numidiae, cf. 1, 15, 3 C. I. L. VIII 7012. 7013

2 iurisdictionum G et om G conuenire NMG debeat] prouinciarum uolumen G 9 constant. M, constantinus NG ad eustasium N, ad ostasium M, ad austasium G, eustathio O 10 auctoritate N actores AM*, auctores NM, auctoritas G praeuatae G quae] G, et quae M*, qua et NM prouincialis N^b 11 teneant M disciplina] tormenta disciplinae G sceleratos] adceleratos M conuictosque G carcere teneant G dilacerent N, delacerent G^a gladios N 12 intrarimat G^a si] sicque G 13 par M uidendum M cum] quam G